

# MEMORIAŁ

General Marii Wittek

FUNDACJA GENERALI ELŻBIETY ZAWACKIEJ

Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej  
oraz Wojskowej Służby Polek

87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186

e-mail: fapak@wp.pl, www.zawacka.pl



++ 1976

ZAREMBA Helema

z d. Pawłowicz

ps. "Konstancja"

| 1890 - 1976 |

POW  
AK  
Kroków

389/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — <sup>++</sup> ZAREMBA Helene .....  
2 d. Penłowicz .....  
383 / WSK

**I. Materiały dokumentacyjne**

- I/1 – relacja właściwa ✓ k. 13, s. 1-13
- I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora ✓ k. 7, s. 1-7
- I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora

**II. Materiały uzupełniające relację**

**III. Inne materiały** (zebrane przez „relatora”):

- III/1 – dot. rodziny relatora
- III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r.
- III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945)
- III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r.
- III/5 – inne...

**IV. Korespondencja**

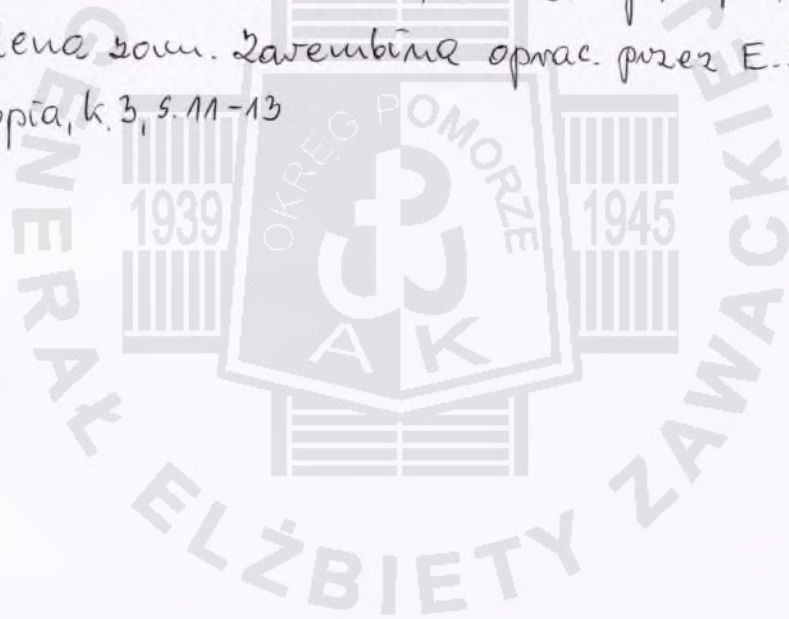
.....  
.....  
.....  
.....

**V. Wypisy ze źródeł** [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] U

**VI. Fotografie** ✓ ksero 13 sit. oraz plkt. I/1 s. 8, I/2 s. 4

## I, Relacja

- Helena Kamilla Pawłowicz-Zawembina - biogram oprac. przez M. Sulejā i W. Misztalā, 2002, mps, kopia, k. 2, s. 1-2
- Wspomnienie Marii Szymańskiej dot. H. Zawembiny, W-wa 2006, rkps, oryg., k. 1, s. 3
- Helena z Pawłowiczów Zawembina. Kobieta - żołnierz 1916-1945, i dziaćawka społeczna, 2006, mps, kopia, k. 1, s. 4
- Pawłowicz Helena zamu. Zawembina - biogram oprac. przez E. Skewskā, 2007, mps, kopia, k. 2, s. 5-6
- Pawłowicz Helena zamu. Zawembina - biogram oprac. przez M. Sulejā i W. Misztalā, 2007, mps, kopia, k. 1, s. 7
- Helena Zawembina z d. Pawłowicz, [b.d.], mps, kopia, k. 3, s. 8-10
- Pawłowicz Helena zamu. Zawembina oprac. przez E. Zawackā i J. Kroup, [b.d.], mps, kopia, k. 3, s. 11-13



Przyjacieli M. Salej i  
W. Misztel (L.dz. 1757/MSK-412/07)

Marek m. p. Dufek  
lub cięliki

MS/140

UZUPEENIONY

Ih/1  
7 7x102

## **Helena Kamilla PAWŁOWICZ – ZAREMBINA**

Urodziła się 27 października 1898 r. w majątku Stara Huta w guberni czernihowskiej, powiatu Nowogród Siewierski, 20 km na pld. wsch. od Białej Brzóska nad Desną, jako córka ziemianina Pawła Edwarda i Adeli z Wiskontów.

Na chrzcie św. dokonanym w dniu 8 czerwca 1899 r. przez ks. Firmina Medrkiewicza, kapelana kaplicy rzymskokatolickiej w **Jarostawiu** chrzestnymi byli Władysław Wiskont, brat Adeli i Barbara Wiskont a świadkami Witold Pawłowicz i Stanisława Kuszelewska.

W 1909 r. rozpoczęła naukę w Gimnazjum Żeńskim w Głuchowie w guberni czernihowskiej. Po ukończeniu gimnazjum i uzyskaniu w dniu 15 czerwca 1918 r. matury z najwyższymi ocenami z wszystkich przedmiotów wstąpiła w jesieni tego samego roku do Kijowskiego Żeńskiego Instytutu Medycznego. Jednak już po miesiącu musiała (jak pisze w podaniu o przyjęciu w poczet studentów Wydziału Przyrodniczego Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 15 września 1919 r.) wyjechać z Kijowa i zamieszkała w Warszawie, gdzie zamieszkała przy ul. Flory 9 (o czym dowiadujemy się z zaświadczenia z dnia 15 lipca 1919 r. Komisariatu IX Policji Komunalnej m. st. Warszawy informującego na podstawie wywiadu, że „Helena Pawłowiczówna zamieszkała w domu Nr 9 przy ul. Flory cieszy się dobrą opinią i prowadzi się nienagannie”.

W Warszawie wstąpiła pod koniec września 1919 r. na Wydział Przyrodniczy Uniwersytetu Warszawskiego. W semestrze zimowym 1919 r. i w letnim 1920 r. uczestniczyła w wykładach i ćwiczeniach z botaniki, zoologii, chemii, fizyki i geografii roślin uzyskując podczas egzaminów i zaliczeń pięć piątek, jedna czwórka, pięć trójek, trzy dwójki oraz jedna jedynka.

Od 15 sierpnia 1920 r. pracowała w Gospodzie Frontowej Wydziału Instruktoerek Oświatowych przy Sekcji Propagandy i Opieki nad Żołnierzem Oddziału II Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego z pensją 2200 marek miesięcznie (zaświadczenie Szefa Sekcji Propagandy i Opieki nad Żołnierzem z dnia 19 listopada 1920 r.).

W styczniu 1921 r. została zdemobilizowana jednak z powodu trudnych warunków materialnych (śmierć oca) na studia nie wróciła. W roku szkolnym 1921/1922

wykładała przyrodę w Szkole Handlowej ..... Rabskiej w Warszawie. Następnie – po wyjściu za ..... ? ..... Zarembe wyjechała z mężem do ..... ? ..... W 1927 r., gdy mąż jej otrzymał przydział służbowy do Warszawy wróciła na studia na Uniwersytecie Warszawskim, ale już na polonistykę na co otrzymała zgodę i od dnia 3 czerwca tego roku kontynuowała studia.

**Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza L. 3126 z dnia 30 czerwca 1921 r. kpr. san. z 1 Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego została odznaczona Orderem Virtuti Militari V klasy, L. k. 3848.**

Jej akta odznaczeniowe w CAW, sygn. VM 33 – 2510, niestety zaginęły (prawdopodobnie podczas II wojny światowej).

Na wniosek dowództwa I szwadronu 1 Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego z dnia 8 grudnia 1920 r. kpr. Helena Pawłowicz, pozostająca od lipca 1919 r. w Wojsku Polskim, rozkazem dowódcy 2 Dywizji Jazdy, płk. Gustawa Orlicz-Dreszera, Nr 9 z dnia 30 kwietnia 1921 r. została odznaczona Krzyżem Walecznych po raz 1.

W szczegółowym opisie czynu napisano: *„Kapral Pawłowicz jako referentka oświatowa brała czynny udział z bronią w ręku w walkach I szwadronu. Podczas wypadu za Słucz pod Ossą Kolonje lewe ubezpieczenie straciło łączność ze szwadronem. Celem odszukania ubezpieczenia została wysłana kapral Pawłowicz. Lewe ubezpieczenie złożone ze sześciu szwoleżerów – napotkawszy na silny opór nieprzyjaciela – wycofało się – Wtedy do ubezpieczenia dołączyła kapral Pawłowicz. Zagrzewa słowem żołnierzy i sama przewodzi szarży na piechotę bolszewików i bierze 26 bolszewików do niewoli. Kapral Pawłowicz brała udział w Kampanii Białoruskiej, Kijowskiej i ostatniej ofensywie.”*

### **Źródła:**

#### **AUW, aps sygn. 5760 RP (Pawłowiczówna Helena).**

CAW, sygn. KW 93/P – 780 (Helena Pawłowicz).

Dz. Pers. MSWojsk. Nr 28 z 16 lipca 1921 r.

Wesołowski Z., Order ....., s.311.

Pełczyńska W., Kobieta w walce o niepodległość, w: Dziesięciolecie Polski Odrodzonej 1918 – 1928, Warszawa 1933, s. 872.

1/13  
Warszawa, 5 marzec 2006r.

## Wspomnienie (dot. p. Heleny Żarembiny)

Ciocia Babcia Lula jest żywa w mojej pamięci. Miałam 16 lat, jak pojechałam z Londynu (gdzie urodziłam się) do Krakowa, by wziąć udział w obozie wędrownym Duszpasterstwa Akademickiego (tzw. "Beski" Dominikańskiej) w Beskidach. Ciocia Babcia, która wyszła na spotkanie, zrobiła na mnie duże wrażenie. Była uśmiechnięta, energiczna i "bojowa", w tym sensie, że charakteryzowała się entuzjazmem do życia i pokonywania trudności. W dniu przyjazdu do Krakowa dostała mi kwadratowy, wojskowy plecaczek, który mi towarzyszył w czasie wędrowki po górach. Po powrocie zabrano mnie do Kalwarii Żebrzydowskiej. Nie mogłam nadążyć za nią. Mknęła energicznie do przodu, choć miała wtedy prawie 80 lat.

Ciocia Babcia utwierdziła mnie w przekonaniu, że Polska jest moją Ojczyzną, co w głębi serca czuję, choć byłam wychowana w Anglii. Dopiero z opowiadań mamy i moich Dziadków dowiedziałam się o jej zasługach w ciągu dwóch wojen i o tym, co robiła dla najbiedniejszych w Krakowie. Nie afiszowała się swoją działalnością i nigdy nie mówiła o sobie ani o swych wyczynach. Pamiętam błysk w oczach, poczucie humoru, ogromną dobroć, a przede wszystkim entuzjazm do życia i gorącą chęć niesienia pomocy innym.

Maria Szymańska

(córka Anny Marii Szymańskiej)

Od 1979r. mieszkam w Polsce.

ed.

Prezentacja wie J. Makowskie p. Anne Szymonke  
15 III 06 | 201. do p. 263/06 |

7/1/4

## HELENA Z PAWLOWICZOW ZAREMBINA

### Kobieta - żołnierz 1916-1945 i działaczka społeczna

jako czynnie zaangażowana w zbrojną walkę o wolność Polski, pod wieloma względami wyprzedziła epokę, pozostając jednocześnie osobą wielkiego serca i nie pozbawioną humoru. -

Urodzona dn.21 marca 1890r. w Warszawie całe życie była gorącą patriotką nie tylko w słowie ale i w czynie. Od 1916r. przejęta ideą Legionów przeszła szkolenia strzeleckie i sanitarne w organizacji P.O.W. i została żołnierzem\_ sanitariuszką 2 Pułku Legionów,a następnie w 1920r 1 Pułku Szwoleżerów,w którym służyła jako ułan w męskim mundurze,nirozpoznana poza Pułkiem. Opowiadano,że wjechała konno na czele z mjr.Dudzińskim do Kijowa...Niestety,jak wiemy,losy wyprawy szybko się zmieniły w obliczu bolszewickiej ofensywy. Podczas odwrotu spod Kijowa ukazała się cała przytomność umysłu i niezłomna wola sanitariuszki Heleny,która doprowadziła do Polski cały pociąg sanitarny(pancerny),pełen rannych,mimo ciągłego nękania ze strony nieprzyjaciela. Zagrzewała żołnierzy do walki i do wysiłku,kiedy z braku paliwa dla parowozu trzeba było po drodze rąbać drzewa,by palić pod kotłem. Żołnierze wiedzieli, że ta,która pod kulami potrafiła,z koleżanką,zbierać rannych nie opuściła ich w tej drodze. Została za ten czyn odznaczona wojennym orderem Virtuti Militari V klasy przez Marsz.Józefa Piłsudskiego, dn.2 czerwca 1921,na Placu Zamkowym w Warszawie.Otrzymała też inne odznaczenia, jak Krzyż Walecznych.

Po zakończeniu wojny spotkała swego wojennego zwierzchnika, dowódcę sanitariuszek,doc.dr. Juliusza Zarembę,chirurga i wkrótce została jego żoną. Już jako Helena Zarembina w Krakowie rozwijała działalność instruktorską w nowopowstałej organizacji Przystosobienia Wojskowego Kobiet,którego była jedną z założycielek i pewien czas komendantką. Organizowała obozy i kursy.otwierając tym samym nowe możliwości dla kobiet,które wykazały one w następnej wojnie 1939 roku. Wtedy też,jako"Helena" była żołnierzem AK (odznacz. Krzyżem AK), jednocześnie brała czynny udział w pracach R.G.O.=(Rady Gł.Opiekuńczej),która służyła pomocą ofiarom wojny i wysiedleń. Po upadku Powstania Warszawskiego ta pomoc stała się też zadaniem rodzinnym, bo oboje z mężem przygarnęli w krakowskim mieszkaniu wszystkie krewne matki z dziećmi oraz własną staruszkę matkę i młodszą siostrę, zostawiając sobie kąt i niewygody. Miała także wielu innych"podopiecznych" w tym samym czasie,odwiedzała chorych w szpitalach i troszczyła się o biedotę.Znana była w całym Krakowie.

Pamiętam jej charakterystyczną sylwetkę,wyprostowaną,o energicznych ruchach. Postawna,o smagłej cerze i ciemnych włosach,miała czarne,mądre i spokojne oczy i drobne, ruchliwe usta, skłonne tak do surowości, jak i do uśmiechu. Duch bojowy, jaki ukazała w karierze wojennej,w późniejszych latach uwidocznił się w dziedzinie religijnej, duchowej. Poznawszy język i kulturę włoską (skoro jej mąż współpracował z włoskim profesorem chirurgii) była wielbicielką św.Franciszka z Asyżu oraz surowego.bezkompromisowego Savonaroli.Znała i propagowała Pisma św.Teresy z Avila,a bliżej Krakowa św.Faustyny,apostołki Miłosierdzia Bożego. Do późnej starości była czynna, służąc pomocą bliźnim i dopiero nieuleczalne złamanie kości biodrowej uziemiło ją w szpitalu,gdzie zmarła dnia 4 grudnia 1976 w wieku 87 lat. Została pochowana w Krakowie na cmentarzu Rakowickim,w grobie swej Matki,Marii Pawłowicz i siostry,Jadwigi,opłakiwana przez męża i licznych przyjaciół. Cześć jej pamięci.

Anna Maria Szymańska,jej chrzestna córka.

wersja z 15.11.07

24

Biogram opracowany  
przez E. Skewską 1/15

**Pawłowicz Helena** zam. Zarembina ( 1893-1976), ps. „Konstancja”, członkini Oddziału Żeńskiego POW w Warszawie, w wojnie polsko-bolszewickiej sanitariuszka i komendantka patroli sanitarnych, w III powstaniu śląskim instruktorka oświatowa. W okresie międzywojennym instruktorka PBK, członkini Związku Strzeleckiego, inspektorka PWK, kierowniczką referatu kobiecego w Okręgowym Urzędzie WFiPW DOKV Kraków. Podczas II wojny światowej czynna w obronie przeciwlotniczej Warszawy, potem w OV k KG ZWZ-AK. Po wojnie opiekunka sierot wojennych.

Helena Pawłowicz urodziła się 21 III 1893 w Warszawie w rodzinie Tadeusza i Marii z d. Bohdanowicz. W Warszawie ukończyła gimnazjum i dwuletnie Kursy dla Dorosłych, a w Monachium dwuletnią Szkołę Fotografii Artystycznej w 1913.

Od wybuchu I wojny światowej w 1914 do zajęcia Warszawy przez Niemców w 1915 pracowała jako sanitariuszka w Szpitalu Przemienienia Pańskiego. Zwolniona przez okupanta, zaangażowała się do pracy w Komitecie Pomocy dla Potrzebujących. Konspiracyjną działalność w Oddziale Żeńskim POW w Warszawie podjęła w marcu 1916, przybierając ps. „Konstancja”. Ukończyła wyższy kurs sanitarny i pracę pielęgniarki podjęła ponownie po utworzeniu Polskiej Stacji Sanitarnej (szpital legionowy) w Zamku Książąt Mazowieckich. W 1918 z pielęgniarkami legionowymi przejmowała Szpital Ujazdowski od Niemców. W 1919 skierowana do szpitala polowego w Lidzie, w wojnie polsko-bolszewickiej uczestniczyła jako sanitariuszka i komendantka patroli sanitarnych. Przydzielona do 1 komp. 2 pp Legionów walczyła m.in. w okolicach Lidy i Borysowa. Dn. 28VII 1919 została ranna w walkach 1 komp. 2 pp Legionów o Mińsk. Później z 1 pułkiem szwoleżerów dotarła wiosną 1920 do Kijowa, skąd ewakuowała pociąg sanitarny (pancerny) pełen rannych żołnierzy. Uczestniczka bitwy o Warszawę w sierpniu 1920, w 1921 zaangażowała się w III powstaniu śląskim jako instruktorka oświatowa.

Kpr. sanitarny Helena Pawłowicz Dekretem Naczelnego Wodza z dn. 3 VI 1921 (Adj. Gen. L. 3126 VM ) została odznaczona Orderem Virtuti Militari V klasy. Odznaczona została również KN, KW oraz SKZ. Otrzymała także KAK. ✓

We wniosku o nadanie odznaczenia Orderem Virtuti Militari, stanowiącym załącznik do rozkazu ND nr 13 z 1920, mjr J. Dudziński napisał: „*Kapral Helena Pawłowicz odznaczała się zawsze wzorową sumiennością w pełnieniu swych obowiązków sanitariuszki. Energią swą i nieustannym męstwem pociągala za sobą żołnierzy*”.

Po wojnie wyszła za mąż za doc. dr. Juliusza Zarembę. Zdemobilizowana w 1922, zaangażowała się jako instruktorka PBK na terenie DOK I, DOK II, DOK V, a także w ruchu pwk i w Związku Strzeleckim w Krakowie. Zarobkowo pracowała w PBK, a po zlikwidowaniu tam etatu, w Sekcji Propagandy i Oświaty. W latach 1927-28 ukończyła wyższy kurs instruktorski, zorganizowany przez Państwowy Urząd



Brk 2

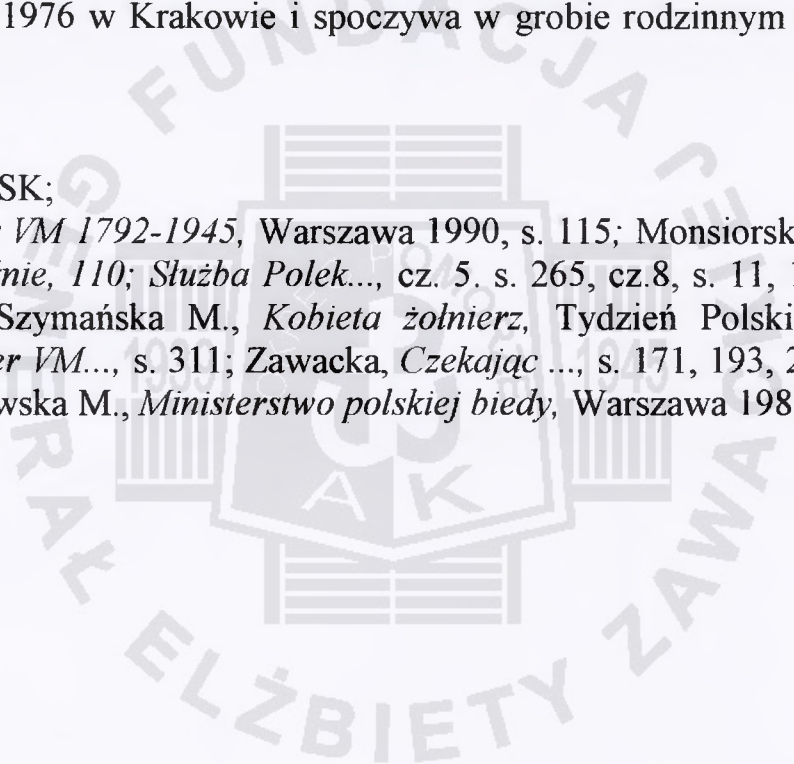
WFiPW i objęła referat kobiecy w Okręgowym Urzędzie WFiPW DOK V Kraków. W 1936 z najwyższym stopniem inspektorki przeszła do rezerwy. Stale czynna społecznie, założyła w Krakowie Klub Samokształcenia Kobiet, klub sportowy „Sprawność” i uczestniczyła w Katolickim Studium Społecznym. W 1939 zamieszkała w Warszawie przy ul. Narbutta i szkoliła mieszkańców w zakresie obrony przeciwlotniczej.

We wrześniu 1939 czynna w obronie przeciwlotniczej stolicy, po powrocie do Krakowa prowadziła skrzynkę pocztową i punkt opieki nad kurierami OV k KG ZWZ-AK. Jednocześnie aktywnie działała w pracach RGO, a tę działalność szczególnie zintensyfikowała po upadku Powstania Warszawskiego.

Po wojnie mieszkała nadal w Krakowie, wychowując troje sierot wojennych. Zmarła dn. 4 XII 1976 w Krakowie i spoczywa w grobie rodzinnym na cmentarzu Rakwieckim.

APAK, T. 389/ WSK;

Filipow K., *Order VM 1792-1945*, Warszawa 1990, s. 115; Monsiorska, *Album...*, s. 10 ; *Służba ojczyźnie*, 110; *Służba Polek...*, cz. 5. s. 265, cz.8, s. 11, 13, 20-21, 26, 58, 95,133,136; Szymańska M., *Kobieta żołnierz*, Tydzień Polski, 9 X 1999; Wesołowski, *Order VM...*, s. 311; Zawacka, *Czekając ...*, s. 171, 193, 243, 250, 292, 406, 407 ; Zbyszewska M., *Ministerstwo polskiej biedy*, Warszawa 1983, s. 274 .



Biogram przebiegaj przez N. Sulcję i W. Misztelę (l. dz. 1754/WSK-412/07)

I/4/7

**PAWŁOWICZ Helena** zam. ZAREMBINA

- M.S.

Helena Pawłowicz Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza L. 3126 z 30 VI 1921 r. kpr. san. z 1 Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari z nr. krzyża 3848.

Jej akta odznaczeniowe w CAW, sygn. VM 33 – 2510, niestety zaginęły (prawdopodobnie podczas II wojny światowej).

Na wniosek dowództwa I szwadronu 1 Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego z dnia 8 grudnia 1920 r. kpr. Helena Pawłowicz, pozostająca od lipca 1919 r. w Wojsku Polskim, rozkazem dowódcy 2 Dywizji Jazdy, płk. Gustawa Orlicz-Dreszera, Nr 9 z dnia 30 kwietnia 1921 r. została odznaczona Krzyżem Walecznych po raz 1.

W szczegółowym opisie czynu napisano: „Kapral Pawłowicz jako referentka oświatowa brała czynny udział z bronią w ręku w walkach I szwadronu. Podczas wypadu za Słucz pod Ossą Kolonje lewe ubezpieczenie straciło łączność ze szwadronem. Celem odszukania ubezpieczenia została wysłana kapral Pawłowicz. Lewe ubezpieczenie złożone ze sześciu szwoleżerów – napotkawszy na silny opór nieprzyjaciela – wycofało się – Wtedy do ubezpieczenia dołączyła kapral Pawłowicz. Zagrzewa słowem żołnierzy i sama przewodzi szarży na piechotę bolszewików i bierze 26 bolszewików do niewoli. Kapral Pawłowicz brała udział w Kampanii Białoruskiej, Kijowskiej i ostatniej ofensywie.”

Źródła:

CAW, sygn. KW 93/P – 780 (Helena Pawłowicz).

Dz. Pers. MSWojsk. Nr 28 z 16 lipca 1921 r.

Wesołowski Z., Order ....., s.311.

Pełczyńska W., Kobieta w walce o niepodległość, w: Dziesięciolecie Polski Odrodzonej 1918 – 1928, Warszawa 1933, s. 872.

HELENA ZAREMBINA Z D. PAWŁOWICZ

Helena Pawłowicz-Zarembina to wielka indywidualistka i intelektualistka. Całe życie poświęciła nauce i służbie. Urodziła się 21 marca 1890 r. w Warszawie. Tam ukończyła gimnazjum i 2 letnie "Kursy dla Dorosłych" /był to załączek Wolnej Wszechnicy/. Matka Heleny - interesująca się wszechstronnie sztuką skierowała córkę do 2 letniej szkoły Fotografii Artystycznej w Monachium. Helena Pawłowiczskończyła ją w 1913 r. z dyplomem pochwalnym. Po powrocie do Warszawy trudniła się robieniem portretów artystycznych. W Monachium zajmowała się praktycznie różnymi sportami, miała wspaniałe zdrowie, dorodną sylwetkę, masę sił i energii.



Po wybuchu pierwszej wojny 1914 r. ukończyła kurs sanitarny w Szpitalu Przemienienia Pańskiego gdzie przywożono rannych wprost z pól bitewnych. Po zajęciu Warszawy przez Niemców w 1915 r. cały personel polski został usunięty ze szpitali. Wówczas Helena Pawłowicz zaangażowała się do pracy w "Komitecie Pomocy dla Potrzebujących" oraz do pracy konspiracyjnej P.O.W, przybrała pseudonim "Konstancja", równocześnie kończyła wyższy kurs sanitarny. Wróciła do służby pielęgniarskiej, gdy stworzono na zamku Książąt Mazowieckich tzw. "Stację Polską"/Polen Station/ czyli szpital legionowy. W 1918 r. wraz z sanitariuszkami legionowymi rozbroiła cały personel niemieckiego szpitala Ujazdowskiego i w 12 osób pełniły pracę 75 sióstr niemieckich. Praca ponad siły to stały "przywilej" życiowy Heleny Pawłowicz.

W 1919 r. spełniają się marzenia "Konstancji". Otrzymała przydział do 2 piechoty legionowej jako sanitariuszka, potem los związał ją ze szwoleżerami aż do zakończenia wojny. W wojsku pełniła różne funkcje zależne od potrzeb oddziałów. Na postojach była i praczką, i kantyniarką, prowadziła zajęcia w świetlicy, uczyła analfabetów, a w walce szła do ataku w tyralierze, potem opatrywała rannych. Nie uniknęła też zranienia, została postrzelona w udo, tak jednak szczęśliwie że kość i nerwy nie uległy zniszczeniu. Zniesiona z pola walki na noszach nie kurowała się długo. W 1920 r. Jej pułk brał udział w obronie Warszawy. W 1921 r. Helena Pawłowicz zostaje odznaczona krzyżem Virtuti Militari, który na Placu Zamkowym przypinał żołnierzom Marszałek Piłsudski.

Tak zakończył się rapsod żołnierski Heleny "Konstancji".

Zainteresowania skierowała w stronę dydaktyki. Ukończyła kurs dla referentów oświatowych, lecz, jak sama mówiła, "dałam się porwać do udziału w ostatnim Powstaniu Śląskim".

W 1922 r. po demobilizacji OLK włączyła się aktywnie w ruch nowatorski przysposobienia kobiet do obrony kraju, została członkiem "Klubu Starszych Instruktoerek PWK" w Społecznym Komitecie Przysposobienia Kobiet do Obrony Kraju, latem uczestniczyła w obozie szkoleniowo-propagandowym, od jesieni pracowała zarobkowo w Polskim Białym Krzyżu /stworzonym przez p. Paderewską/, po zlikwidowaniu etatu ze względów oszczędnościowych w "Sekcji Propagandy i Oświaty". W pracy tej dotarła tam, gdzie najtrudniej - na granice wschodnie do Korpusu Ochrony Pogranicza. Z wielką energią i zapałem szerzyła ideę PBK, zakładała bastiony społeczne, świetlice i coś w rodzaju dzisiejszych "domów kultury". Stacjonując w Brześciu n/Bugiem przeżyła ciężki wypadek, który odbił się dotkliwie na Jej zdrowiu i przez resztę życia dawał

się dotkliwie we znaki. Objeżdżając konno nadgraniczne stacje, koń się znarowił - musiała zeskoczyć w czasie opętanego galopu, upadła na wznak na bruk raniąc niebezpiecznie głowę.

Częściowo już wyleczona, doksztalca się dalej w Uniwersyteckiej Szkole Pielęgniarek na terenie Krakowa, w latach 1925-26 rozpoczęła równocześnie działalność w zakresie przysposobienia kobiet do obrony kraju.

W latach 1927-28 ukończyła jeszcze jeden kurs w Warszawie zorganizowany przez Państwowy Urząd WF i PW. Był to wyższy Kurs Instruktorski po którym objęła w Krakowie referat kobiecy w Okręgowym Urzędzie WF i PW, na tym stanowisku pozostała do 1936 r.. W Organizacji PWK otrzymała najwyższy stopień Inspektorki i przeszła do rezerwy.

Społecznie stale czynna, założyła w Krakowie Klub Samokształcenia Kobiet oraz klub sportowy "Sprawność". Uczestniczyła w Katolickim Studium Społecznym.

W 1939 r. zamieszkała w Warszawie na ul. Narbutta, tam szkoliła mieszkańców w zakresie obrony przeciwlotniczej i pełniła obowiązki komentantki. W okresie okupacji oficjalnie nie wstąpiła do żadnej organizacji podziemnej, lecz na terenie Krakowa utworzyła w swym mieszkaniu azyl dla kurierów z AK, prowadziła skrzynkę pocztową, ukrywała spalonych. Po Powstaniu Warszawskim udzielała szerokiej i wszechstronnej pomocy wygnańcom, niosła pomoc ludziom potrzebującym chleba lub strawy duchowej. Wychowywała i kształciła troje sierot wojennych. Zajmowały ją studia filozoficzno-religijno-społeczne.

Hasłu "Honor, Nauka i Służba" była wierna do końca. Zmarła w Krakowie 4 grudnia 1976 roku, tam została pochowana na Cmentarzu Rakowickim.

22 III  
Biogram prec. przez P.W. i E2  
do III t. "Stowmike UM kobiet"  
D.W.  
D.W.

**PAWŁOWICZ Helena** zam. ZAREMBINA (1890-1976), w czasie I wojny sanitariuszka, od 1916 jako „Konstancja” członkini Oddziału Żeńskiego POW w Warszawie, uczestniczka wojny polsko-bolszewickiej, brała udział w ofensywie na Kijów, następnie w bitwie o Warszawę, potem także w III powstaniu śląskim. Po wojnie działaczka społeczna, jedna z organizatorek PWK, w latach 1927-1935 kierowniczka referatu kobiecego w Okręgowym Urzędzie WF i PW DOK V Kraków. Uczestniczka kampanii wrześniowej 1939 w Warszawie, w konspiracji w Krakowie prowadziła punkt opieki nad kurierami O V „K” KG ZWZ-AK. Po wojnie nadal czynna społecznie.

Helena Pawłowicz urodziła się 21 III 1890 (według niektórych źródeł w 1893) w Warszawie w rodzinie Tadeusza Pawłowicza i Marii z d. Bohdanowicz. Ukończyła w Warszawie gimnazjum i dwuletnie Kursy dla Dorosłych (będące załącznikiem Wolnej Wszechnicy), a w 1913 dwuletnią Szkołę Fotografii Artystycznej w Monachium. Po powrocie do Warszawy utrzymywała się wykonując portrety artystyczne.

Po wybuchu I wojny światowej ukończyła kurs sanitarny w Szpitalu Przemienienia Pańskiego w Warszawie i pracowała tam jako sanitariuszka do wkroczenia Niemców w 1915, kiedy to cały personel polski został zwolniony. Wówczas zaangażowała się do pracy w Komitecie Pomocy dla Potrzebujących. W marcu 1916 jako „Konstancja” rozpoczęła służbę w Oddziale Żeńskim POW w Warszawie przechodząc tam przeszkolenie strzeleckie. Następnie ukończyła wyższy kurs sanitarny i po utworzeniu Polskiej Stacji Sanitarnej czyli szpitala legionowego w Zamku Książąt Mazowieckich, ponownie podjęła pracę pielęgniarki. W 1918 wraz z innymi pielęgniarkami legionowymi rozbroiła niemiecki personel Szpitala Ujazdowskiego i podjęła tam pracę. Na początku 1919 została skierowana do szpitala polowego w Lidzie i była w czołówce frontowej sanitarnej w ofensywie WP, pełniąc także od czerwca tr. funkcję komendantki patroli sanitarnych. Następnie otrzymała przydział do 1 komp. 2 Pułku Legionów, z którą walczyła m.in. w okolicach Lidy i Borysowa. Pełniła także różne dodatkowe funkcje w zależności od potrzeb: na postojach była praczka, kantyniarka, prowadziła zajęcia w świetlicy, uczyła analfabetów. W lipcu 1919 uczestniczyła w walkach o Mińsk, gdzie została ranna. Przydzielona do 1 Pułku Szwoleżerów, służyła tam jako ułan w męskim mundurze i dotarła wraz z pułkiem wiosną 1920 do Kijowa. Podczas odwrotu spod Kijowa zachowała przytomność umysłu i zdołała ewakuować pociąg sanitarny (pancerny) pełen rannych żołnierzy, mimo ciągłego nękania ze strony nieprzyjaciela. W sierpniu 1920

uczestniczyła w bitwie o Warszawę, a w czerwcu 1921 wzięła udział w III powstaniu śląskim jako instruktorka oświatowa.

Kpr. Helena Pawłowicz Dekretem Naczelnego Wodza L. 3126 z 3 VI 1921 została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari z nr. krzyża 3848. We wniosku odznaczeniowym mjr J. Dudziński napisał: „*Kapral Helena Pawłowicz odznaczała się zawsze wzorową sumiennością (...) w pełnieniu swych obowiązków sanitariuszki (...) Energią swą i nieustannym męstwem pociągła za sobą żołnierzy*”. Została udekorowana osobiście przez Marszałka Józefa Piłsudskiego na Placu Zamkowym w Warszawie. Była także odznaczona KN, KW oraz Sr.KZ.

Po wojnie mieszkała w Krakowie. Po demobilizacji OLK w 1922 włączyła się aktywnie w organizowany ruch pwk, będąc jedną z założycielek Klubu Starszych Instruktorów PWK powstałego w ramach Komitetu Społecznego PKdOK. Od jesieni 1922 pracowała jako instruktorka Polskiego Białego Krzyża (PBK), następnie w Sekcji Propagandy i Oświaty PBK. Bardzo zaangażowana w działalność PBK, działała na wschodnich terenach Polski zakładając tam świetlice i domy kultury. Jednocześnie uzupełniła wykształcenie kończąc Uniwersytecką Szkołę Pielęgniarek w Krakowie. Cały czas intensywnie uczestniczyła w pracach PWK jako komendantka Okręgu Krakowskiego. W latach 1927-28 ukończyła Wyższy Kurs Instruktorski zorganizowany przez Państwowy Urząd WFiPW i objęła referat kobiecy w Okręgowym Urzędzie WFiPW w Krakowie. W 1936 z najwyższym stopniem inspektorki przeszła do rezerwy, działając nadal społecznie w PWK. Założyła także w Krakowie Klub Samokształcenia Kobiet, klub sportowy „Sprawność” i brała udział w pracach Katolickiego Studium Społecznego. W 1939 zamieszkała w Warszawie i uczestniczyła w szkoleniu mieszkańców w zakresie obrony przeciwlotniczej pełniąc obowiązki komendantki.

We wrześniu 1939 czynna w obronie przeciwlotniczej w Warszawie. Następnie powróciła do Krakowa i tam jako „Helena” prowadziła w swoim mieszkaniu punkt opieki nad kurierami O V „K” KG ZWZ-AK, ukrywała spalonych, prowadziła też skrzynkę pocztową. Jednocześnie aktywnie działała w pracach Rady Głównej Opiekuńczej (RGO). Po upadku Powstania Warszawskiego udzielała szerokiej pomocy wygnańcom. Za działalność w czasie II wojny odznaczona KAK (1971).

Po wojnie mieszkała nadal w Krakowie, wychowując troje sierot wojennych i do późnej starości służąc ludziom pomocą. Zmarła 4 XII 1976 w Krakowie, pochowana w grobie rodzinnym na cmentarzu Rakowieckim.

Mąż Heleny, doc. dr Juliusz Zaremba, chirurg, uczestnik I wojny światowej.

5/1/13

APAK, T. 389/WSK (tamże materiały od bratanicy Anny Szymańskiej); CAW, sygn. KW 93/P – 780 (H. Pawłowicz); Dz. Pers. MSWojsk. Nr 28 z 16 VII 1921;

Filipow K., *Order VM 1792-1945*, Warszawa 1990, s. 115; *Kawalerowie VM, Polak...*, s. 257; Monsiorska, *Album...*, s. 10; **Pelczyńska W.**, *Kobieta w walce o niepodległość*, w: *Dziesięciolecie...*, s. 872; *Służba ojczyźnie*, s. 110; *Służba Polek...*, cz. 5. s. 265, cz.8, passim; Szymańska A. M., *Kobieta żołnierz*, Tydzień Polski, 9 X 1999; Wesołowski, *Order VM...*, s. 311, 440; Zawacka, *Czekając ...*, s. 171, 193, 243, 250, 292, 406, 407; Zbyszewska M., *Ministerstwo polskiej biedy*, Warszawa 1983, s. 274 .





## I/2 Dokumenty

- Wniosek o odznaczenie orderem Virtuti Militari, W-wa 1920, mps, rkps, kopia, k. 3, s. 1-3.
- Kwestionariusz, 1933, mps, rkps, kopia, k. 4, s. 4-7



I/2/1

31

# WNIOSEK

na odznaczenie orderem „Virtuti Militari” w myśl Uchwały  
Kapituły Tymczasowej z dn. 23. I. 20 r.

1	Stopień	<i>Kapral Pawłowicz</i>
	Imię i Nazwisko (wyraźnie pisać)	<i>Helena Pawłowicz</i>
	Potwierdzenie nazwiska podpisem dowódcy.	<i>[Signature]</i>
	Data wstąpienia do W. P.	<i>14 XII - 1919 r.</i>

*[Signature]*, dnia *4/1* 1920 r.

3848

*[Signature]*  
(Podpis dowódcy stawiającego wniosek)

STANOWISKO DOWÓDZTWA WOJSK POLSKICH  
ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA  
8040, dnia 11 V 1921 r.  
1 załącz. Wydmal. V. 11

Szczegółowy opis czynów.  
(Świadczenia świadków w załączeniu.)

I/2/2

Kapral Keliwa Pawłowicz odznaczona tą zawrę  
porozumienia i umiejętności w formacji dowodzonej  
Kontaktem Sami Zarząd. Zawrę ze świadkami  
w tymi wypadkach nie zostały z najniższym  
później narodził się na bezprzezwidy.

Emergencję taką i nieustraszoną nieustraszoną  
przeżyła a za sobą zostawiła i była jedną  
z tych, którzy sprawili iż by świadkami  
zformowany przez drugą wyjątkowo prawie  
z rekrutów sprostali w 1920 roku i innymi słowami  
świadkami w postać.

W Kontakcie swoim na st. Józef  
opracowania po rozbitni świadkami Pp. 25 i 26  
Kontakcie "Tatarkie" przez kontaktem pionierów  
Kontakcie między innymi w postaci 60 i 100 i 200  
Kontakcie w postaci 100 i 200 i 300  
Kontakcie armaty, z zaprzeczeniem Pp. 25 i 26  
Kapral Keliwa Pawłowicz przeżyła w najniższym  
Kontakcie w tym czasie i nie ma już  
najwyższe podległości tych, którzy korzystali z ich  
Kontakcie w tym czasie i nie ma już  
Kontakcie pozostał w tym. Kapral H. Pawłowicz zbiera  
Kontakcie a zawrę, dowodzą ich, słysząc na ciele  
Kontakcie oddziału i, przy prowadzeniu do do prony  
Kontakcie w tym czasie aby wzmocnić przedziałem  
co pozwoliło do doprowadzenia akcji do końca  
Kontakcie tego wyjątku.

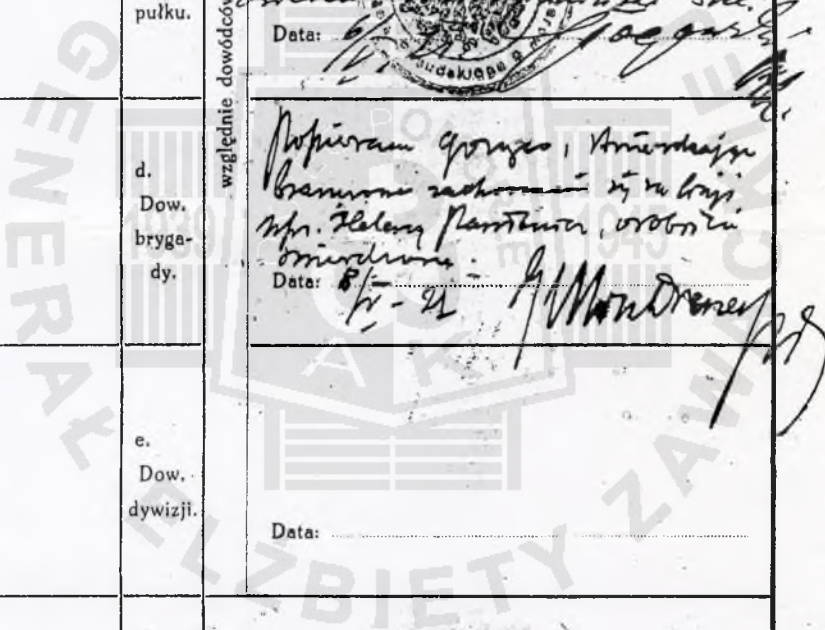


6	Czy ranny lub zabity przy akcji ad rubr. 5.	
7	Obecny przydział wymienionego.	11-ji pułk arty. polowej
8	Wniosek na stopień orderu.	4-ej klasy
9	Podpisy świadków. (wyróżnie.)	<i>[Signatures]</i>

10		11	
Nazwiska dowódców i wyższych przełożonych w czasie spełnienia czynu bojowego		Opinia przełożonych i wnioski na stopień orderu.	
Dow. plutonu		a. Opinia pierwszego przełoż. oficera w myśl pkt. III-B-1	Data: .....
Dow. kompanji.	<i>Juljan Bukowski</i> <i>powiernik</i>	b. Dow. baonu.	<i>energicznie, doświadczone, trzeźwo</i> <i>o kierowniczym zasadach</i> <i>patrystycznym i rewolucyjnym</i> <i>Juljan Bukowski</i> Data: <i>4/1-20 Wieruszki</i>
Dow. pułku.		c. Dow. pułku.	<i>jako samodzielną potęgę</i> <i>indywidualną - dnia</i> <i>10/10/1918 roku w</i> <i>zastępstwie dowódcy</i> <i>pułku "Kozłowski" stac.</i> <i>Wieruszki</i> Data: <i>6/1-18</i> <i>Wieruszki</i>
Dow. brygady.		d. Dow. brygady.	<i>Wspieram gorąco, Amundajm</i> <i>bramione zachowanie w walce</i> <i>Wp. Heleny Plandiner, orobni</i> <i>Amundajm</i> Data: <i>8/1-22</i> <i>H. Mandrone</i>
Dow. dywizji.		e. Dow. dywizji.	Data: .....
Dow. frontu.		f. Dow. frontu.	Data: .....
Dow. frontu.		g. Nacz. Dow. (Szt. Gen.)	Data: .....

względnie nazwiska dowódców równorzędnych formacji.

względnie dowódców równorzędnych formacji.



Przyślę Kalak - 12.02.03

5/2/4

# KWESTJONARJUSZ

LP 10

24



1. Nazwisko i imię *Bawonik - Kambina Helena*

2. Jaki numer orderu wybity na lewej stronie krzyża *3848*

Legitymację Kolejową wysłano dnia *LIP. 1933*

3. Dokładny adres obecny: wieś \_\_\_\_\_  
pocztą \_\_\_\_\_ gmina \_\_\_\_\_  
powiat \_\_\_\_\_ miasto *Kraków*  
*ul. A. Potockiego 3.*

4. Data i miejsce urodzenia:  
dzień, miesiąc, rok *21 marzec 1893*

wieś, gmina, powiat *Waniewa*

5. Imię ojca *Andrzej* imię matki *Maria* z domu *Bohdanowicz*  
*Bohdanowicz* *Kapral sanitarny*

6. Obecnie posiadany stopień:  
w rezerwie \_\_\_\_\_  
w stanie spoczynku \_\_\_\_\_  
ewent. inwalidztwo \_\_\_\_\_

8. Pułk. w którym służył w czasie wojny, względnie oddział, w którym został odznaczony  
za udział w walkach: *1 Komp. 2 p. p. leg.*  
*1. rot. 1 p. kawalerii (1. pułk kawalerii)*

9. Zawód: obecny (środki utrzymania) *instruktorka W.F. i P.W. Robot*  
przed wstąpieniem do wojska *sanitariuszka*

Od prof. B. Polaka - 2003 r.

10. Obecnie zajmowane stanowisko .....

11. Stan rodzinny:

żonaty *Zamszyna*

kawaler

ile dzieci i w jakim wieku (wymienić imiona i daty urodzenia):

12. Wykształcenie:

*uśrednione średnie i wyższe wyższe*

Szkoły powszechne, średnie, wyższe (ukończone gdzie i kiedy):

przed wstąpieniem do wojska

obecnie

13. Czy był ranny: kiedy

*9. 28 lipca 1919.*

gdzie: *w armji na stanowisku 1. Praporz. 2. p. p. leg. w 1919.*

14. Czy pracuje i gdzie

*w Klubie organizacjach sportowych*

wysokość miesięcznego wynagrodzenia

*bezpłatnie*

15. Jeżeli niema pracy — to na jaką reflektuje

16. Posiadany majątek, jaką wartość przedstawia

Czy może z niego wyżyć z rodziną

17. Czy oprócz „Virtuti Militari“ posiada inne odznaczenia, jakie *Krzyż Niepo-  
dobnie, Krzyż Walecznych, Srebrny Krzyż Zasługi,*

18. Czy w czasie przed powstaniem Państwa Polskiego pracował w organizacjach niepo-  
dobnościowych, jak P. P. S., Związek Strzelecki, Drużyny Strzeleckie, P. O. W. i t. p.

*w Oddziale teistycznym P.O.W. w Warszawie*

jak długo *od marca 1916 do lipca 1918 r.*

19. Służba w formacjach polskich przed 11/XI 1918 r.

oddział, pułk, baon, kompanja

20. Czy służył w armji zaborczej w czasie wojny światowej, w której i jak długo:

21. Czy pracuje obecnie w organizacjach P. W. i społecznych:

gdzie *Organizacja P.W. Dob. do Air. Kain*

piastowane stanowisko *Komendantka Oddziału Kuchni Miejskiej*

22. Ewentualne uwagi i prośby kawalera orderu „Virtuti Militari“:

*Żeby z twierdzeń jaśniejszych żołnierzy  
wzięte*

25. Napisać dokładny życiorys:

urodzony 7 XI. 1872 r. w miejscowości w° Wieronie  
 1900. w latach 12/13 i 13/14 byłam na studiach  
 w Warszawie, jako solna stencjantka.  
 w sierpniu 14 r. wyjechałam z nią do pracy w reżymencie wojennym  
 w Warszawie; w październiku otrzymałam przydział do  
 szpitala w Warszawie 17. XII - do listopada 18 r., następnie  
 do szpitala w Warszawie do marca 19 r. wkrótce potem w Lidzie  
 w 19 r.  
 w 1900 r. byłam w oddziale sanitarnym frontowym, a od marca 19 r.  
 w oddziale sanitarnym frontowym w Lidzie w szpitalu sanit.  
 w Lidzie. W 1901 r. wyjechałam z Lidzie do Prusowa  
 w 1902 r. do Prusowa w 1903 r. byłam w szpitalu w Prusowie  
 w 1904 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1905 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1906 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1907 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1908 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1909 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1910 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1911 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1912 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1913 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1914 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1915 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1916 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1917 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1918 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1919 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1920 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1921 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1922 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1923 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1924 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1925 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1926 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1927 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1928 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1929 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1930 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1931 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1932 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie  
 w 1933 r. w szpitalu w Prusowie, następnie w szpitalu w Prusowie

Najmniejszy kwestjonariusz wypełniłem zgodnie z prawdą.  
 w Warszawie p.w. Nohel, 12. XII. 1933 r. data 19 33 r. 1933 r.  
 Helena Karwowska  
 (podpis)



IV Korespondencja



FUNDACJA  
 "Archiwum i Muzeum Pomorskie  
 Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polki  
 w Toruniu"

Wpłynęło dnia: 3.11.2008

L. dz. 1702 / USK-412/08

Załączniki: .....

Referent: .....



**65! Shout about it.**

Age Concern England is 65 this year.

In just 15 years' time, over one third of the UK's population will be over 50.

We rely on the generosity of our supporters to help continue our vital work.

If you would like to make a donation, please telephone Supporter Services on 020 8765 7527

Thank you

Registered Charity No. 261794

Illustration kindly donated by Phil Dunster



Anna M. Szymanska  
106, Beresford Avenue  
SURBITON  
Surrey, KT5 9LS

Wp. Dorota Kromp  
sekr. prof. E. Zawackiej

15. X. 2008

bez odp.

Szanowna Pani,

Upewniam się, że otrzymałam list Pani z dnia 26.10.2008r i podane w nim informacje, na temat których porozumiałam się jeszcze z moją córką, Marią, w Warszawie. (jest ona w kontakcie z p. Makowską)

Zyczymy p. Profesor Zawackiej się i poprawy samopoczucia i wyrazamy podziw dla Niej za tak wspaniałą przeszłość oraz działalność obecnie.

Z wyrazami szacunku  
także i dla Pani

A. M. Szymanska

© Wydawnictwo Konkret  
39 0129

FUNDACJA  
"Aniela Kojanowicz" Pomorskie  
Anieli Kojanowicz przez "Wiosną" Szkoły Płak  
w Toruniu

Wzrostem data: 27.09.08  
L. dz.: 1581/KSU-412/08

Wydawnictwo Konkret Sp. z o.o.  
05-090 Raszyn, ul. Sasański 25  
tel. 022 720-65-54 (SS), fax 022 720-65-56  
e-mail: konkret@konkret.com.pl  
www.studiokonkret.pl



GRUPA CENOWA: **K5**



5 905374 001477 ->

FUNDACJA  
GENERALNA  
ELŻBIETY ZAWACKIEJ  
OKRĘG POMORZE  
1939 1945  
AK



kw. o treści uzup. do III t. UM 14E21

Do prof. E. Zawackiej i D. Kromp

Szanowne Panie,

Serdecznie dziękuję od siebie i od mojej córki Marii (w Warszawie) za przesyłany nam pakiet 5 egzemplarzy "III Tomu Słownika Biograficznego Kobiet Odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari", jest to piękna i pożyteczna publikacja. Z tekstu, dotyczącego mojej ciotki, Heleny Pawłowiczówny (zmarłej za J. Zawacką) dowiedziałam się o szeregach jej kariery, o których będąc dzieckiem, nigdy się nie dowiedziałam. Ostatnio w Londynie obejrzałam wystawę poświęconą kobietom walczącym w II wojnie pokazaną w P.O.S.K. (Lupium w Aubeisardzie), a składającą się z fotografii.

Co dotyczy DATY URODZENIA a raczej ROKU URODZENIA tejże Heleny Pawłowicz (Zarembiny)

sprawdziliam i mogę z pewnością podać, że urodziła się w roku 1890 (jak podane w nekrologu) a była starszą siostrą mojej cioci Stanisława Pawłowicza, urodzonego w 1893, co się zgadza z danymi z jego życiorysu.

Zapytała przy okazji, czy w związku z przesyłką pozostałe fakos należności, która miłybyśmy dostać. Łączę wyrazy szacunku i poważenia

Anna M. Szymańska  
106, Beresford Avenue, SURBITON, Surrey, KT5 9LS

FUNDACJA  
„Archiwum i Muzeum Pomorskie  
Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek”  
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93  
tel. 056 65 22 186, e-mail: fapak@wp.pl  
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736  
KRS 00000 41692  
Nr r-ku 82 1090 1508 0000 0000 5002 0244

Toruń 26 IX 2008 r.

l.oh. 1582/E2/08

kopie

Pani Anna Maria Szymańska  
106, BERESFORD Ave Nues  
Surbiton Surrey KT59LS  
England

Szanowna Pani,

W imieniu prof. Elżbiety Zawackiej, przepraszając za opóźnienie w odpowiedzi spowodowane przerwą urlopową, dziękuję za Pani kartkę z sierpnia br. i za sprostowanie dotyczące daty urodzenia odznaczonej VM Heleny Pawłowicz-Zarembiny (zamieścimy je w planowanej erracie).

Pięć egzemplarzy tomu III *Słownika Biograficznego Kobiet Odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari* wysłałyśmy Pani na prośbę p. Ireny Makowskiej z Warszawy, która pokryła wszelkie koszty.

Pani Profesor, która niestety z racji swego wieku (w marcu skończyła 99 lat) źle się czuje i zajmuje się już tylko nielicznymi sprawami, przesyła pozdrowienia i podziękowania za Pani pomoc.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromp  
Dorota Kromp

Sekretarka prof. Elżbiety Zawackiej

Kopie

N. 466/06

B435

Do M. Szymenickiej

1 karta UM  
Zawackiej

Pomnik Łączniczek w Józefowie k. Warszawy (projekt prof. B. Chmielewski); projekt karty: K.M.; druk: Wąbrzeskie Zakłady Graficzne

Tom III, 13 IV 2006 r.

Szanowna Pani,

Dziękujemy za kartkę z  
miłymi dla nas życzeniami  
świętecznymi.

Pani Profesor, która jest  
miedyspomowane, przeszyła  
serdeczne pozdrowienie i  
życzenie pomysłowości.

Z wyrazami szacunku  
Danuta Kromp  
Sekretarka prof. Elżbiety  
Zawackiej



p. 363/06

z. 435

Warszawa, Wielkanoc  
2006r.

Szanownej Pani Profesor Zawackiej  
Najserdeczniejsze życzenia

pełnych wiosennej radości i nadziei

Świąt Wielkanocnych

Zdrowych, spokojnych Świąt

życzy Maria Szymańska

P.S. Serdecznie dziękuję za list i broszurkę.  
W rozmowach z różnymi osobami w kraju i  
zagranicą wspominam o poszukiwaniach dalszych  
ekspozycji do Muzeum. festem petra podziwu łoża  
Pani Profesor i kombatanów. Chciałabym żeby dzień  
był dłuższy, by móc pomóc więcej.



# FUNDACJA

ARCHIWUM I MUZEUM POMORSKIE ARMII KRAJOWEJ  
ORAZ WOJSKOWEJ SŁUŻBY POLEK



BIURO FUNDACJI • 87-100 TORUŃ • UL. WIELKIE GARBARY 2 • TEL. (0-56) 65-22-186  
http://www.um.torun.pl/archAK, e-mail: AK@um.torun.pl, fapak@wp.pl

KONTO: WIELKOPOLSKI BANK KREDYTOWY SA W TORUNIU · NR RACHUNKU 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

W. 362/06

kopie

Toruń 4 IV 2006 r.

R435  
1 terzke  
UM  
Pawłowicz -  
Zarembina

Prof. dr hab. Elżbieta Zawacka  
87-100 Toruń, ul. Gagarina 136 m 26  
tel. 056 / 65 17 344  
e-mail: zawacka@wp.pl

Pani Anna Maria Szymańska

106, BERESFORD Ave Nues

Surbiton Surrey KT59LS

England

L32. 605 / E2 / 06

Szanowna Pani,

Dziękujemy bardzo za przekazane następujące cenne materiały o śp. Helenie Zarembinie, które otrzymałyśmy za pośrednictwem p. Ireny Makowskiej, naszej warszawskiej przedstawicielki Memoriału Generał Marii Wittek.

1. Kserokopie dwóch fotografii w mundurze; fotografię legitymacji Orderu Wojennego *Virtuti Militari* nr 3848 z 1 V 1933 ze zdjęciem i oryginalnym podpisem H. Zarembiny
2. Fotografię legitymacji Krzyża AK nr 9815, fotografię grobu śp. H. Zarembiny, fotografie z 1930 i 1944 – szczegółowo opisane
3. Cztery fotografie śp. Zarembiny szczegółowo opisane
4. Wspomnienia Pani Anny Mari Szymańskiej o H. Zarembinie
5. Kserokopia listu p. Szymańskiej przesłanego do redakcji „Tydzień Polski” 9 X 1999; kserokopie 2 nekrologów, dwie stare fotografie (opisane)

Materiały te zostaną wykorzystane przy opracowaniu biogramu śp. Heleny Zarembiny z d. Pawłowicz do III tomu *Słownika Biograficznego Kobiet Odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari*, który ma ukazać się drukiem w listopadzie br. Kiedy zostanie wydany prześlemy do Pani jeden egzemplarz.

Wyślemy także podziękowanie za pomoc do Pani córki Marii Szymańskiej.

Przesyłamy Pani materiały informacyjne o naszej Fundacji i działającym w jej ramach „Memoriale Generał Marii Wittek”. Już wkrótce Fundacja przeniesie się do nowego budynku przy ul. Podmurnej 93 przekazanego nam przez władze Miasta Torunia. Uroczyste otwarcie

Verte  
33

FUNDACJA  
ARCHIWUM I MUZEUM WOJSKOWEJ SŁUŻBY POLEK  
Fundacji i Muzeum Wojskowej Służby Polek nastąpi pod koniec maja br. W związku z tym pilnie poszukujemy eksponatów do naszego wciąż bardzo ubogiego Muzeum. Może Pani mogłaby nam jakoś w tym pomóc?

Załączam życzenia miłych i pogodnych Świąt Wielkanocnych oraz podziękowania za życzenia urodzinowe od Pani Profesor, która jest nieco niedysponowana – wspomina ona serdecznie H. Zarembinę, którą знаła przed II wojną światową, jak również jej ówczesnych przyjaciół.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromp

Dorota Kromp

Sekretarka prof. Elżbiety Zawackiej

Zał.

- 1) Ulotka informacyjna o Fundacji
- 2) Ulotka informacyjna o „Memoriale Generał Marii Wittek”
- 3) Folder na XV-lecie Fundacji
- 4) Informacja wydawnicza

# FUNDACJA

## ARCHIWUM I MUZEUM POMORSKIE ARMII KRAJOWEJ ORAZ WOJSKOWEJ SŁUŻBY POLEK



BIURO FUNDACJI • 87-100 TORUŃ • UL. WIELKIE GARBARY 2 • TEL. (0-56) 65-22-186  
<http://www.um.torun.pl/archAK>, e-mail: [AK@um.torun.pl](mailto:AK@um.torun.pl), [fapak@wp.pl](mailto:fapak@wp.pl)  
KONTO: WIELKOPOLSKI BANK KREDYTOWY SA W TORUNIU · NR RACHUNKU 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

L.dz 604/E2/06

W. 363/06

kopie

B.435  
1 terzke VM  
Pewowice -  
Zaremba/me/

Toruń 4 IV 2006 r.

Prof. dr hab. Elżbieta Zawacka  
87-100 Toruń, ul. Gagarina 136 m 26  
tel. 056 / 65 17 344  
e-mail: [zawacka@wp.pl](mailto:zawacka@wp.pl)

Pani Maria Szymańska

ul.

00-336 Warszawa

Szanowna Pani,

Dziękujemy za pomoc w zdobyciu wielu dodatkowych materiałów o śp. Helenie Zarembinie i za Pani wspomnienia o Niej, które przekazała nam p. Irena Makowska, warszawska przedstawicielka „Memoriału Generał Marii Wittek”. Załączam Pani ksero listu, jaki wysłałyśmy do Pani Matki z wyszczególnieniem przekazanych materiałów. Jesteśmy bardzo wdzięczne za pomoc Pani i Pani Matki.

Przesyłamy Pani materiały informacyjne o naszej Fundacji i działającym w jej ramach „Memoriale Generał Marii Wittek”. Już wkrótce Fundacja przeniesie się do nowego budynku przy ul. Podmurnej 93, przekazanego nam przez władze Miasta Torunia. Uroczyste otwarcie Fundacji i Muzeum Wojskowej Służby Polek nastąpi pod koniec maja br., wówczas wyeksponujemy również część materiałów biograficznych H. Zarembiny, przez Panią dostarczonych. W związku z tym otwarciem pilnie poszukujemy jeszcze dalszych eksponatów do naszego wciąż bardzo ubogiego Muzeum. Może Pani mogłaby nam jakoś w tym pomóc?

Załączam życzenia miłych i pogodnych Świąt Wielkanocnych oraz podziękowania za życzenia urodzinowe od Pani Profesor, która jest chwilowo nieco niedysponowana.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromp  
Dorota Kromp

Sekretarka prof. Elżbiety Zawackiej

225.  
1/ Folder me + w kacie  
2/ Inf. wydawnicze  
3/ Wlotke inf. o FAPAK  
4/ Wlotke inf. o Memorials

Irena Makowska  
ul. Kopernika nr 28 m 67  
00-336 Warszawa

P 263/06 B305  
Warszawa, dnia 10/marca 2006r.  
157

Szanowna Pani Profesor!

W załączeniu przesyłam materiały dotyczące śp Heleny z Pawłowiczów Zarembiny:

- k. 1 - kserokopie dwóch fotografii w mundurze;  
fotografię legitymacji Orderu Wojennego VM nr 3848 z 1.5.1933  
ze zdjęciem i oryginalnym podpisem Heleny Zarembiny.
- k.2 fotografia legitymacji Krzyża AK nr 9815:, fotografia grobu  
śp Zarembiny na cmentarzu Rakowickim w Krakowie; fotografia  
z roku 1930 i 1944 - szczegółowo opisane.
- k. 3. cztery fotografie śp Zarembiny szczegółowo opisane.
- k. 4. Wspomnienia pani Anny Marii Szymańskiej - chrzestnej córki  
Bohaterki - ofiarodawczyni powyższych materiałów.
- k. 5. kserokopia listu pani Szymańskiej przesłanego do redakcji  
"Tydzień Polski" 9.10.1999 w Londynie; kserokopie 2 nekrologów,  
dwie stare fotografie - opisane.

Powyższe materiały nadesłała do swej córki /mojej  
sąsiadki/ na moją prośbę:

Pani Anna Maria Szymańska  
106, BERESFORD Ave Nues  
Surbiton Surrey KT59LS  
England

i pod powyższy adres uprzejmie proszę o przesłanie  
listu z podaniem opisu - jak wyżej.

Dokładnie podałam pani Szymańskiej w jakim celu proszę o przesłanie  
wszystkich materiałów historycznych dotyczących śp H. Zarembiny.

- k. 6. "Wspomnienie dotyczące śp Heleny Zarembiny napisane przez  
córkę p.ż Szymańskiej . Pani Maria Szymańska jest moją  
sąsiadką od wielu lat. Urodziła się w Anglii, studia skończyła  
w Polsce - jest tłumaczką z języka angielskiego, prowadzi  
"szkołę", gdzie uczy angielskiego - korepetycje, również  
wykłada /nie wiem dokładnie gdzie/ język angielski,  
jest zaprzyjaźniona z rodziną PP Onyszkiewiczów /jest

chrzestną matką dziecka pp Onyszkiewiczow/ A co najważniejsze  
bezpłatnie uczy niezadowolone dzici języka angielskiego.

Z wielkim entuzjazmem opowiadała o śp Zarembinie więc prosiłam  
by napisała parę zdań.

Włożyła wiele trudu /telefony do Anglii/ do rodziców,  
by najszybciej dotarła do nas poczta.

Bardzo uprzejmie proszę o nadesłanie do Niej podziękowania za  
pomoc w uzyskaniu dokumentacji.

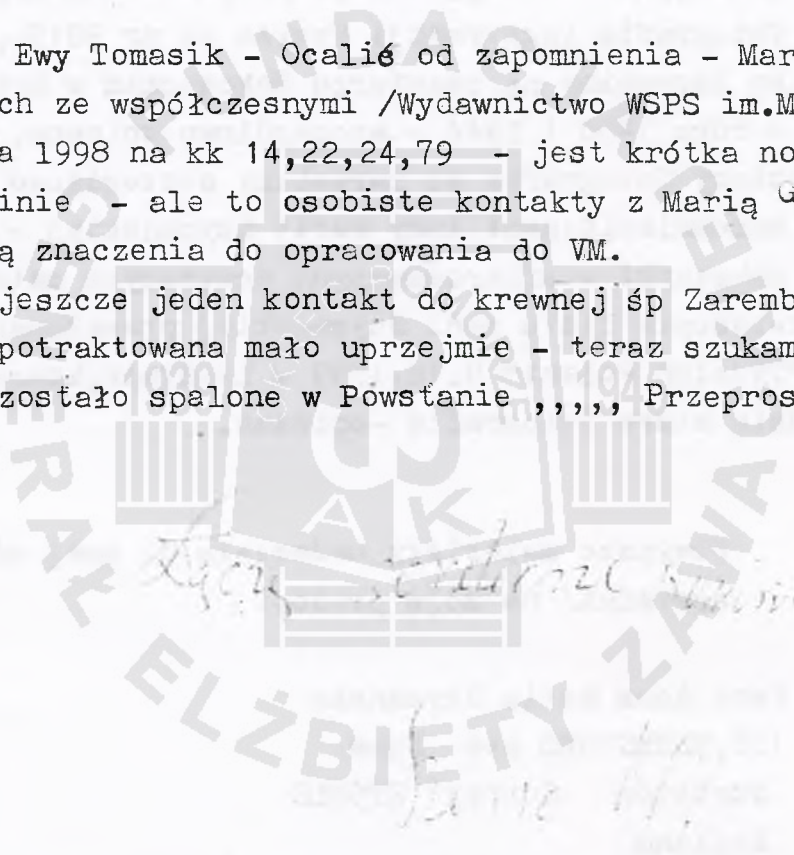
pani Maria Szymańska

ul.

Dodatkowo podaję:

W książce Ewy Tomasiak - Ocaliś od zapomnienia - Maria Grzegorzewska  
w relacjach ze współczesnymi /Wydawnictwo WSPS im. Marii Grzegorzew-  
skiej W-wa 1998 na kk 14,22,24,79 - jest krótka notatka o  
śp Zarembinie - ale to osobiste kontakty z Marią Grzegorzewską  
i nie mają znaczenia do opracowania do VM.

Dostałam jeszcze jeden kontakt do krewnej śp Zarembiny - ale  
zostałam potraktowana mało uprzejmie - teraz szukam materiałów ....  
wszystko zostało spalone w Powstanie ,, ,, ,, ,, Przeprosiłam ....



T. 389/10SK

POW  
AK  
Kraków

ZAREMBA Helena  
z d. Pawłowicz  
ps. "Konstancja"

Wypisy ze źródeł (zw. maszynkowe karty informacyjne)

T. 389/WSK

PWK  
AK Kraków

† ZAREMBINA Helena  
z d. Pawłowiczówna



HELENA ZAREMBINA, z d. Pawłowiczówna, ur. 1890. Członkini POW, pielęgniarka szpitala legionowego w Warszawie (szpital Ujazdowski). Została odznaczona orderem Virtuti Militari. Od 1925 w ruchu pwk jako jego organizatorka na terenie Krakowa, gdzie w latach 1927-34 pełniła funkcję kierowniczkę kobiecego referatu WFIPW w Okręgowym Urzędzie WFIPW DOK V Kraków. Przeszedszy do rezerwy, kontynuowała służbę jako działaczka społeczna PWK. We wrześniu 1939 brała udział w obronie przeciwlotniczej stolicy. Po powrocie do Krakowa prowadziła skrzynkę pocztową i punkt opieki nad kurierami AK, ukrywała „spalonych”. Zm. w 1976 w Krakowie. Pochowana na cmentarzu Rakowickim.

E. Zawacka, Czekając na rozkaz, KUL 1992, s

Pentownicz - Zarembina Helena

- tel. J. Melonske 2311 06 -

można u W. W. nie ma

- może coś być w Muzeum iterskiej  
Piłsudskiego w Nowym Jorku

- k. Wójcisz me szukać u  
Piekarczyk bo me ten jest pokazane

Int. przekazuje tel. przez J. Melonske

23.11.06



111

Inspektorka Helena Zarembina, z d. Pawłowicz, ur.  
1890 r. Członkini POW, pielęgniarka szpitala legio-  
nowego w Warszawie, ~~potem kierowniczka szpitala~~  
~~woska polskiego~~ /Ujazdowskiego/. Od 1925 w ~~Org-~~  
~~nizacji POK~~ w Krakowie, gdzie w latach 1927-34  
pełniła funkcję kierowniczkę kobiecego referatu W  
WF i PW w Okręgowym Urzędzie WF i PW DOK V. We  
wrześniu 1939 r brała udział w obronie przeciw-  
lotniczej w stolicy. Po powrocie do Krakowa prowad-  
ziła skrzynkę pocztową i punkt opieki nad kuriera-  
mi AK, ukrywała "spalonych". Zmarła w Krakowie<sup>18</sup>,  
pochowana na cmentarzu Rakowiekim.

\* została odznaczona Orderem Virtuti Militari

Zdjęcie ze zbiorów EZ

VH  
Pawłowiczówna Helena

POW  
W-wa

zob. Służba Ojczyźnie. Wspomnienia  
uczestników walk o niepodległość  
1915-1918, Warszawa 1929, s. 110

gł. VIII '07

Inspektorka Helena Pawłowicz-Zarembina, ur. w 1890 r.  
X Od 1927 do 1934 r. <sup>23</sup> Komendantka Okręgu Krakowskiego K  
PWK i kier. <sup>komenda</sup> Referatu <sup>komenda</sup> WPIPWK w Okręgowym Urzędzie WFi  
PW w Krakowie. Założycielka Klubu Samokształcenia Ko-  
biet oraz Klubu Sportowego "Sprawność" <sup>1939</sup> W 1939 r. w  
Warszawie <sup>była</sup> pełniła funkcję <sup>była</sup> komendantki obrony przeciw-  
lotniczej. Po powrocie do Krakowa prowadziła skrzyn-  
kę pocztową i punkt opieki nad kurierami AK, ukrywa-  
ła "spalonych". Zmarła 4. XII. 1976 r. w Krakowie, po-  
chowana na cmentarzu Rakowickim.-

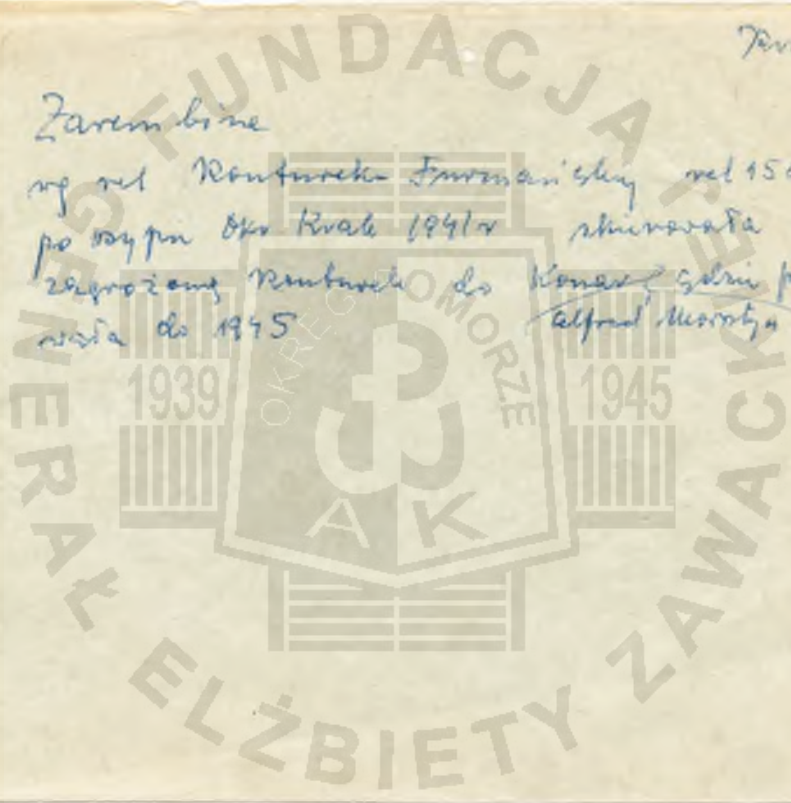
X Całkowicie POW <sup>nielegalnie</sup> w Warszawie <sup>potem zamieszkała w Warszawie</sup> <sup>1925</sup> <sup>do</sup> <sup>1934</sup> <sup>w</sup> <sup>Organizacji</sup> <sup>PWK</sup>  
w Krakowie, gdzie w latach 1927-1934 <sup>przebiegała</sup>  
<sup>frontowo</sup>  
W 1939 w <sup>była</sup> <sup>urzęd</sup> <sup>obronie</sup> <sup>przeciwlotniczej</sup> <sup>Stacy</sup>



Tavakaj

Zarembina

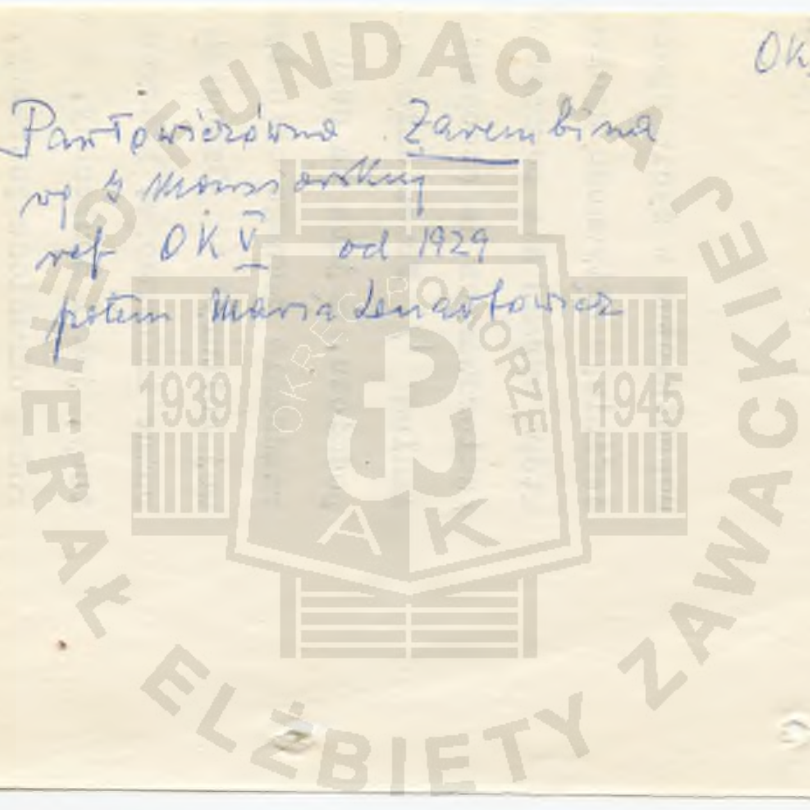
na cel Rantureka Jarmanskiy cel 150/si  
po wyprawy Oko Kivak 1941r skunowala  
zobozowanie Rantureka do Komasz Golem porach-  
owala do 1945 *Alfred Morozyn*

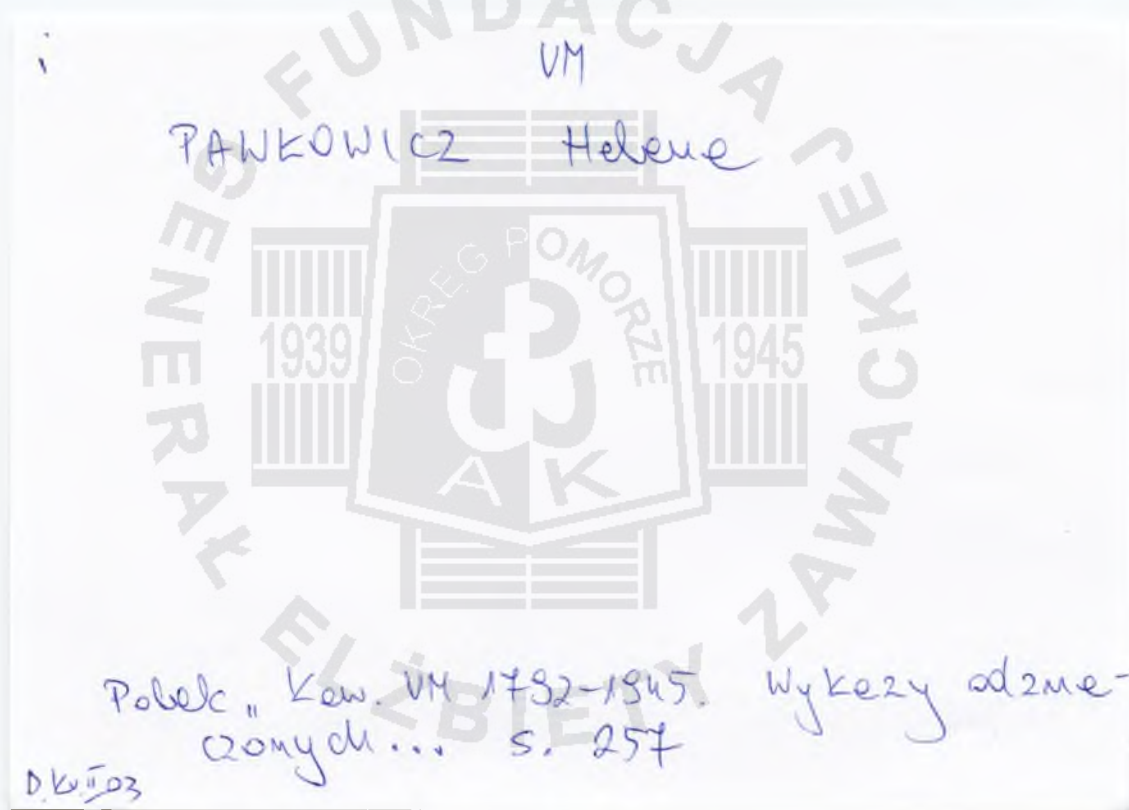


P

OK V

Państwowa Zarembina  
w M. M. M. M.  
ref. OK V od 1929  
p. Maria de... ..





i

PANKOWICZOWA Helene <sup>UM?</sup>

- Element Rzeczywisty Towarzystwa  
Opieki nad Udzelnionymi z Więzieni  
i Petronetu / Guberni Warszawskiej  
z dnia 11 / 1812 r.
- zow. w W-wie

Zbyszewskie "Ministerstwo polskiej biedy",  
W-wa 1883, s. 274.

D.k. II 03



Inspektorka Helena Zarembina, z d. Pawłowicz, ur.  
1890 r. Członkini POW, pielęgniarka szpitala legio-  
nowego w Warszawie, ~~potem sanitariuszka szpitala~~  
~~wojska polskiego /Ujazdowskiego/~~. Od 1925 w ~~Orga-~~ <sup>w Krakowie</sup> ~~Orga-~~  
~~nizacji PKK w Krakowie~~, gdzie w latach 1927-34  
pełniła funkcję kierowniczki kobiecego referatu  
WF i PW w Okręgowym Urzędzie WF i PW DOK V. We  
wrześniu 1939 r brała udział w obronie przeci-  
wlotniczej w stolicy. Po powrocie do Krakowa prze-  
dłuża skrzynkę pocztową i punkt opieki nad kurier-  
kami AK, ukrywała "spalonych". Zmarła w Krakowie, <sup>18</sup>  
pochowana na cmentarzu Rakowiekim.

*Została  
\* Wznowione odznaczenie Orderem Virtuti Militari*

*zapytanie: przedmiotowy E2*

i

1 P. Szwed.

PAWŁOWICZ Helena

Sauitaniuska, kł. 5, nr. 311, 1921.06.30

Zob. P. Pesotowski, Ordeł Virtuti elilitari  
i Jego Kawalerowie.  
Hallmark Press, Miami, Florida, USA  
str. 318, 1992.

Utkan 92

i

VM

POW

PAWKOWICZ - Ziemba Helena

- odznaczona VM ze udziałem POW

Job. Filipow K., Order VM 1792-1945, Wwe 1990,  
s. 115

D. K. 10 04

i

UM

POW

PAWKOWICZ Helene

T. Loremba

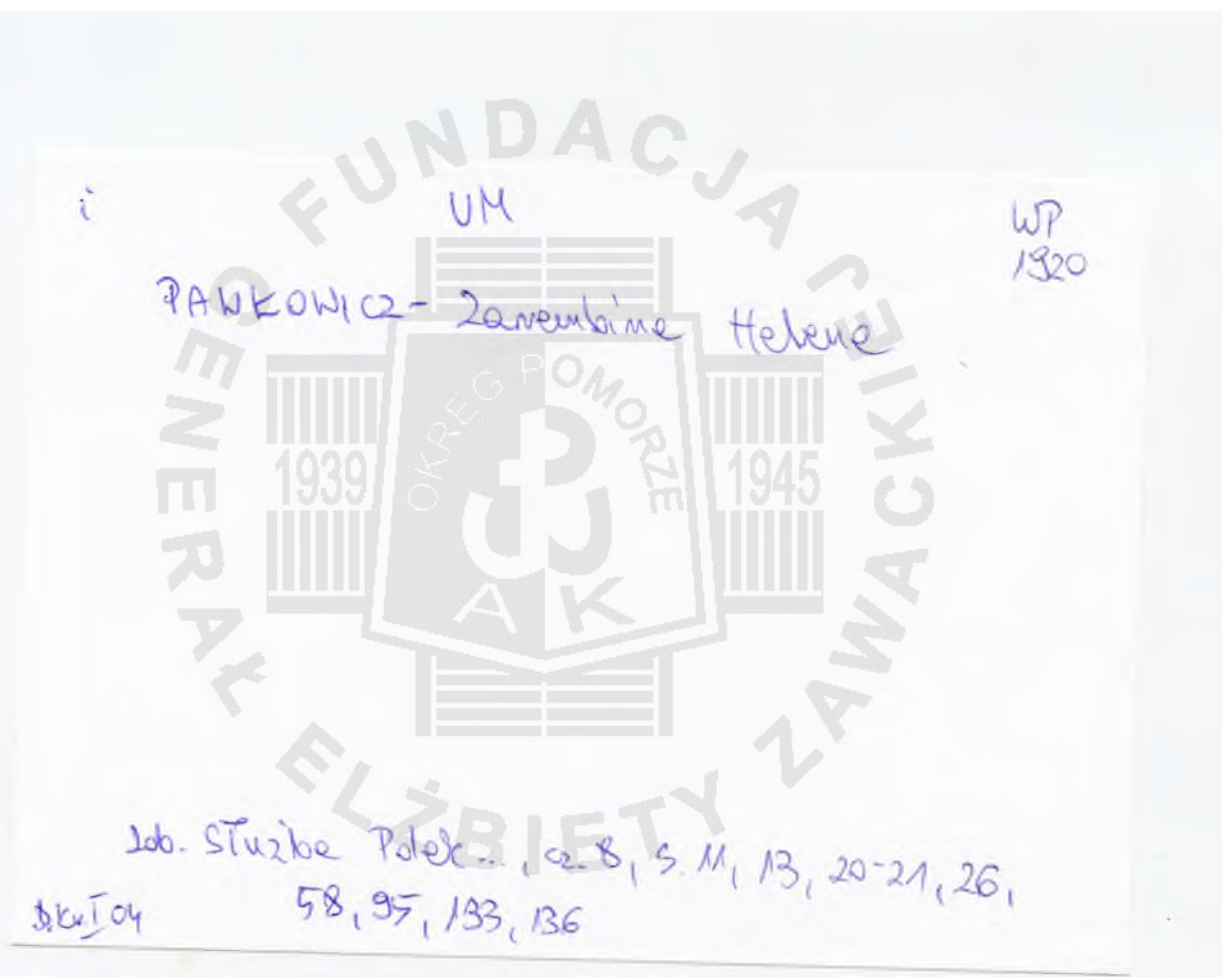
1939



1945

266. Strzelnice Półek... 2. 5, 5. 265

P. W. 1104



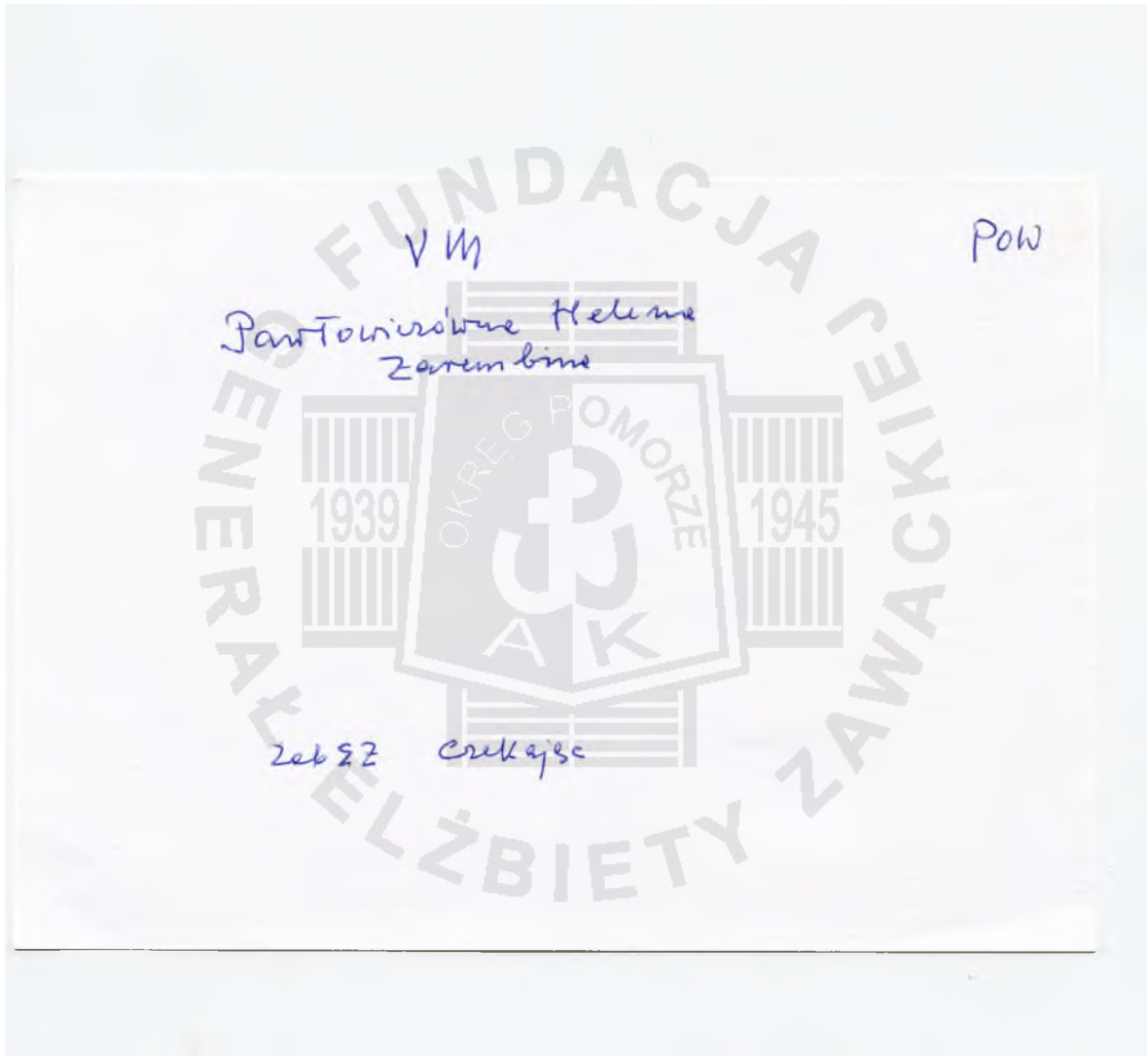
UM

WP  
1920

PAWKOWICZ - Zarembina Helene

Job. Sluzba Polec. cz. 8, s. 11, 13, 20-21, 26,  
58, 95, 133, 136

skł 04



Zarembina, Helena z d. Paulowicz<sup>x/</sup>

ur. 21. III. 1890 r. w W-wie

ps. „Konstancja”  
Inspektorka PWR

zm. 4. XII 1976 r. w Krakowie

Gimnazjum i 2-letnia „Kursy dla Dorosłych”  
(zakład Wolnej Wzrostu) ukończyła w W-wie,  
2-letnią Szkołę Fotografii Artystycznej w Morsachim (dy-  
plom pochwalny)

1914 - ukończyła kurs sanitarny w Szpit. Przemysłow.  
Pawłowskiego w W-wie.

1915 - po umieszczeniu Polaków ze szpitala pracowała  
w Kolekcji Towarów dla Polubujczył - i w POW,  
ukończyła wyższy kurs sanitarny, a także uko-

ńczyła w Zakładzie Księg. Marwickich  
Szkołę Polską (Polek Station) czyli Szpital Legijonów  
mówiła do pracy pielęgniarskiej.

W 1918 wraz z sanitariuszkami rozłożyła  
szpitala Ujazdowski i w 12 pokojów przy  
kości mniemieckiej.

Wolontowała w Uniwersyteckiej Szkole  
w Krakowie.

1925-26 - rozpoczęła równocześnie okulturowanie PWR

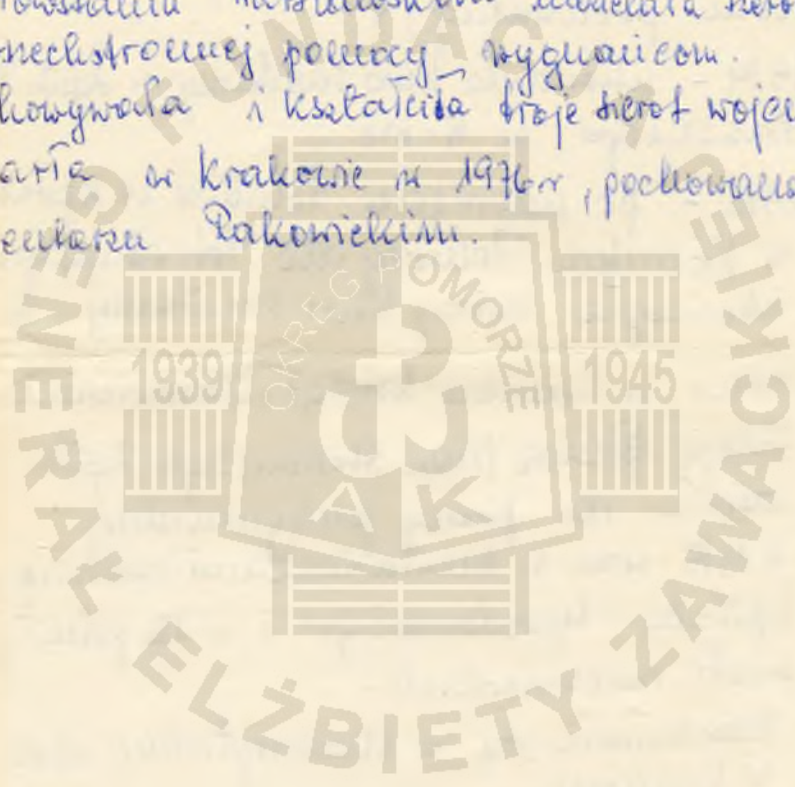
1927/28 - ukończyła wyższy kurs Instytutu  
po którym objęła stanowisko referentki  
w Obr. Urzędnie KF i PW w Krakowie do 1930 r.

W Krakowie założyła Klub Sanitariuszek i

x/ w J. Mowiondu:  
„Makroń ...”

klub sportowy „Sprawność” uczestniczyła  
w Karkolickim Sezonie Sportowym

- w 1939 zamieszkała w W-wie, przy ul. Karłowca, kolekcja mieszkańców w zakresie obrony przeciwlotniczej i petarda obwodki Komendańki.
- w okresie okupacji na terenie Krakowa utworzyła w śmyu mieszkańcy aryl dla kurierów AK prowadziła służbę pocztową, ukrywała spabuzek. Do Powstania Warszawskim udzielała pomocy i wniechotrowej pomocy - wygnaniom. Wychowywała i kształciła brzo sierot wojennych Zmarła w Krakowie w 1976r, pochowana w Cmentarzu Rakowiickim.





VI Fotografie

- ksero 13szt.









Podpis właściciela legitymacji

*Helena Karłowicz*

NR



3848.

**GENERALNY INSPEKTOR SIŁ ZBROJNYCH**

BIURO KAPITUŁY ORDERU WOJENNEGO  
„VIRTUTI MILITARI”

STYCZNIK 12 P.

*Helena  
Pawłowicz-Zarembina*

JEST KAWALEREM KRZYŻA SREBRNEGO  
ORDERU WOJENNEGO „VIRTUTI MILITARI”

SZEF BIURA KAPITUŁY

*Fr. Sobol*  
FR. SOBOLTA, PPK.

WARSZAWA, DZIAŁ 1 PLAC 1513 R.



Amerykańskie wieś J. Motowiska Amne Szymon'skie z Anglii  
15 III 06 / 1 zył. do j. 263/06 B305/

# Nanna skryżynka

Listy zamieszczamy w ich oryginalnej pisowni i składni. Redakcja zastrzega sobie możliwość skracania oraz usuwania fragmentów obraźliwych lub groźących procesem o pomówienie.

## Kobieta żołnierz

Szanowna Pani Redaktor,  
W związku z ciekawymi wy-  
wiadkami na temat „Służby ko-  
biet w Wojsku Polskim” (listy pp.  
Bóbr-Tylingo, A. Pomiana), prze-  
syłam fotografię kobiety-żołnie-  
rza, której osobście przypiął Mar-  
szak J. Piłsudski order Virtuti  
Militari w uwolnionej Polsce. Jest  
to moja późniejsza „mama chrzesz-  
na”, Helena („Lula”) Pawłowicz,  
starsza siostra mego ojca Stanisła-  
wa, autora reformy walutowej w  
rządzie Grabskiego. Helena Paw-  
łowicz, po przeszkoleniu strzelec-  
kim i sanitarym wstąpiła do pułku  
Dudzińskim wkrótczyła konno do  
Kijowa, a następnie, gdy wojsko  
polskie zmuszone było do odwo-  
tu, jako sanitariusz mimo akcji nie-  
przyjaciela doprowadziła do Polski  
pociąg pancerny pełen rannych (za  
co została odznaczona). Po zakoń-  
czeniu wojny wyszła za mąż za  
chirurgą, doc. dr. Zarembe, który  
jako jej zwierzchnik był świad-  
kiem, jak (ze swą koleżanką) nie-  
ustraszenie zbierała rannych w  
czasie walk z pola bitwy.



Jako Pawłowicz-Zarembina była  
też Helena współzałożycielką Przy-  
spობienia Wojskowego Kobiet w  
wolnej Polsce, organizowała kursy i  
obozy. Była też znana ze swej pracy  
społecznej. W czasie II wojny świa-  
towej do odznaczeń Heleny doszedł  
Krzyż AK. Legitymacje tych odzna-  
czeń są w mym posiadaniu. Moja  
„Ciocia Lula” oczywiście służyła w  
wojsku nie „z poboru”, ale nie była

## TYDZIEŃ POLSKI

to „służba cywilna”. Koledzy z in-  
nych pułków nie wiedzieli, że ten  
ulan był kobietą, a służba jej musiała  
się zacząć sporo czasu przed 1920  
rokiem w Krakowie.

Z poważaniem  
Anna Maria Szymalska

### 8. 1 p. HELENA Z PAWŁOWICZÓW ZAREMBINA

naJukochońska, najdroższa Zona, odznaczona  
Orderem Virtuti Militari V Kl., Krzyżem Walecz-  
nych I Indym, po długiej i ciężkiej chorobie,  
opatrzona św. sakramentami, zmarła w Krakowie  
dnia 4 grudnia 1976 r., w wieku 87 lat.

Odprawienie Zmarłej na miejsce wiecznego  
spoczynku nastąpił w piątek 10 grudnia, o godz.  
11, po MSZY ŚW. ZAŁOŻEJ w Kaplicy na  
cmentarzu Rakowieckim.

Zostali w głębokim smutku.  
MĄŻ, RODZINA w kraju i za granicą

### 8. 1 p. HELENA Z PAWŁOWICZÓW ZAREMBINA

ur. 31. III 1889 r. w Warszawie  
działaczka społeczna, gorąca pa-  
tryotka, żołnierz POW, sanitariusz-  
ka 3 Pułku Legionów i 1 Pułku  
Szwoleżerów, Inspektorka PWK i  
komendantka PWK w Krakowie,  
żołnierz AK, odznaczona Orderem  
Virtuti Militari V klasy, Krzyżem  
Walecznych i innymi odznaczenia-  
mi, szlachetny i mądry człowiek,  
pełna życzliwości dla wszystkich,  
po długiej i ciężkiej chorobie  
zmarła w Krakowie, dnia 4 gru-  
dnia 1976 r.

Pamięć o Niej pozostanie w na-  
szym sercach na zawsze.  
KOLEZANKI z LAT 1914-1945



← Helena  
strzelec -

Wpis z białej  
fotografii

(Zamieszczona) Fotografia z czerwca 1921r wykonana została

Po dekoracji Heleny Pawłowiczówny na Placu Zamkowym  
w Warszawie, przed Marszałka Piłsudskiego (osobście).



151106  
Frysiarze wie J. Makonske p. Anna Szymeniska 2 Anglii  
1 zst. do p. 263/261











Helena  
Zarembina  
dowódca  
i instruktor



(kursantki  
i dowództwo)  
P.W.K.

Legitymacja AK. Napis po drugiej stronie  
Nazwisko Zarembina i mąż Helena, r  
pseudonim "Helena", WSK Kraków. OVK  
odznaczony został Krzyżem Armii Krajowej  
Londyn, 1/9/1971



Helena (po prawej stronie, idzie pierwsza)  
spotyka transport wysiedlonych  
z pod Warszawy - jako dziatka  
RGO - Rady Główny Opiekunów





Zdjęcie z lat 1930+ w cywilu  
po prawej stronie Helena, uśmiechnięta



T. 388|WSK

PWK - AK

Krańów

ZAREMBINA Helene

2 ol. Pawłowicz

ps., Konstancja

XI. Fotografie

1. fot. w mundurze wojskowym <sup>Pow</sup> z odznaczeniami  
[b. ol.], repr., (9 x 7.8) szt. 1
2. odbitka (poz. 1) powiększona (9 x 13.8) szt. 1
3. 20j. portr. w mundurze wojskowym, w kape, <sup>Pow</sup>  
[b. ol.], repr., (13.5 x 8.5) szt. 1

J. Świt. 2014 r. oprac. arch.



1. WSK - Jedli gorowe
2. T. 388/WSK
3. neper, 9x1,8'  
8x13.8
4. 13,5x 8,5
5. ZAREMBINA Helena  
2 Ol. Pawłowicz  
ps,, konstanja<sup>n</sup>
6. N.N.I.
- 7.
8. Uwagi: brak opisu foliogr.



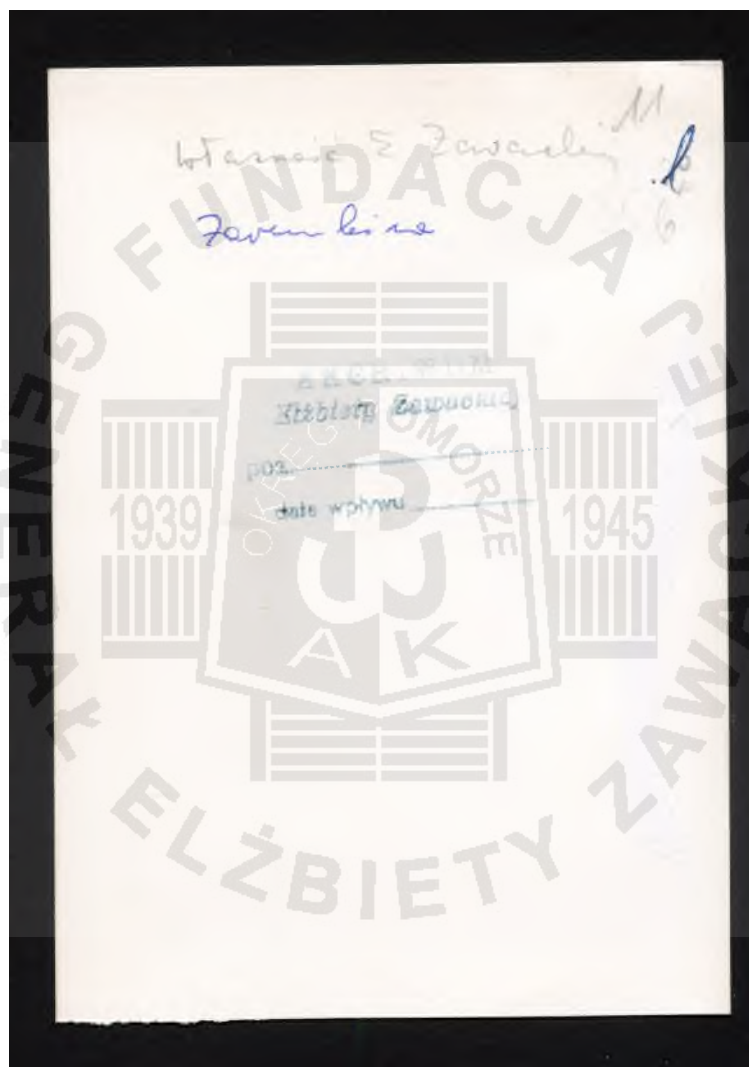
Z. Świąt, 20 14r.

FUNDACJA  
GENERACJI  
POMORZE  
1939-1945  
MICKIEJ











EMBA

ZARĘBA HELENA p. Konstancja  
z.d. Pawłowicz

ARCHIWUM  
Elżbiety Zawackiej

102. \_\_\_\_\_  
wchwy \_\_\_\_\_



1976 r  
ZARĘBA  
HELENA

79  
Krok!

ZARĘBA HELENA





insp. ZPRĘBINA HELENA

1P11C



ZARĘBINA



ZARĘBINA

T: 362/MSK

MS/190

PWK Kweba

Pawłowice Zarembyne

Helene

1. N

2. I., ps.

3. ur.

4. st.

5. Org.

1920r

6. przydz.

1 P. Szostkiewicz (1921.30.06.)

7. funkcje

" Samotarski"

Kweba

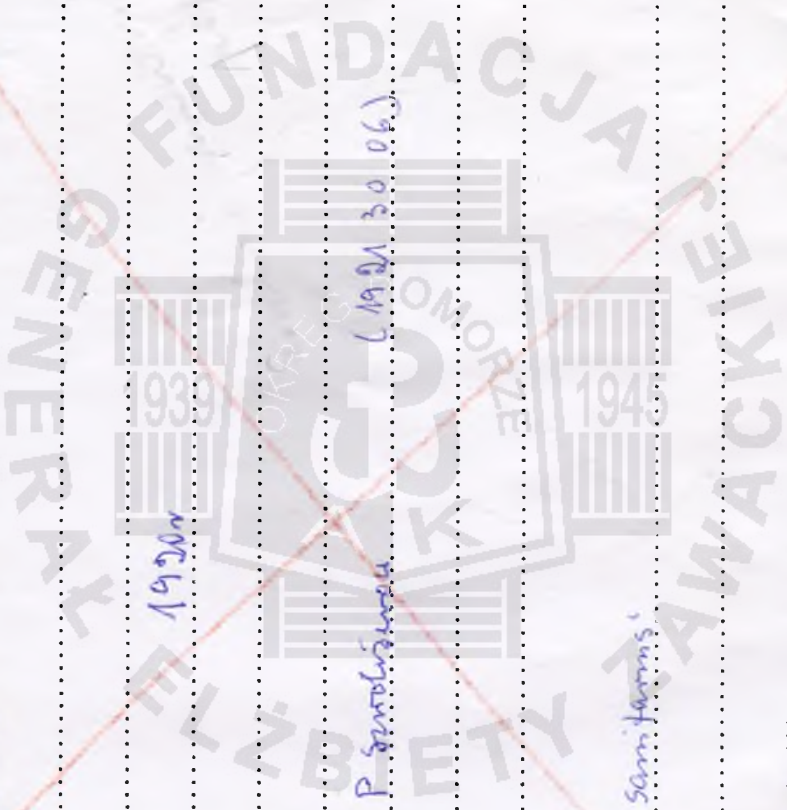
8. nr

3848

9. źr.

Wzrost. 0.311, 490

Wzrost 1920r





1 Street Paszewska Helena Świątkowska 3848 1 P Street 1921.30.06 5 311, 440

*Handwritten notes:*  
Mieszko  
Kopie

ZARENBA Helena

